

M

μ'· κτητική ή προσ. αντων., μου/με, *πατέρα μ' δεν μπορεί, μ' έδουσις ένα θα σι δώσου δυο*, [αρχ. ἐγὼ > ἐμού/ἐμέ, κτητική αντων. μου].

'μ· άκλ. μόριο εμ, *'μ δε θα ρτω, θα σι κουρντίσου*, [εμ 1.].

μα· σύνδ., είτε, ή, *μα μι άλουγου μα μι τα πουδάρια, έλα όπους μπουρείς*, [ιταλ. ma].

μα· το ορκωτικό μ. μα, στη νηπ. διάλ. φιλί, φίλημα, *κάνου μα = δίνω φιλί, κάνι μα ντ' γιαγιά*, [αρχ. μα].

μαγαζάς, ο· μεγάλη αποθήκη σε κτίσμα εκτός σπιτιού, [τουρ. magaza].

μαγαζιά, τα· μτφ. τα κουμπιά του παντελονιού, *τα μαγαζιά σ' είνι ανοιχτά = το παντελόني σου είναι ξεκούμπωτο*, [αραβ. machazin > βεν. magazin > μαγαζί].

μαγάρα, η· λέρα, αποπάτημα μικρού παιδιού, [*μαγαρίζου*].

μαγαρίζου· ρ., *μαγάρζα, μαγάρσα, μαγαρίσκα*, λερώνω, αποπατώ, δεν αναφέρεται σε θέματα πίστης, [αρχ. μεγαριζώ > ... > μσν. μαγαρίζω].

μαγαρτζμένους, -ν(η), -νου· μαγαρισμένος, [*μαγαρίζου*].

μαγγάνα, η· εργαλείο του *σκαμαγγά*, σε σχήμα ενός μεγάλου τόξου, με το οποίο *ζιάνοιγαν* το βαμβάκι, [αρχ. μάγγανον].

μαγγανίζου· ρ., *μαγγάντζα/-νζα, -ντσα/-νσα/-νιζα*, πετώ μακριά, *μαγγάνιζτην σιαπέρα την πέτρα = (σφίξε την γερά στα χέρια σου και) πέταξε μακριά την πέτρα*, [αρχ. μάγγανον > μαγγανίζω(=σφίγω, μαγκώνω)].

μάγγανους, ο· μάγγανο, βαρούλκο, όργανο άντλησης νερού από πηγάδια, που γυρνούσε με ακτινωτές λαβές ή με μοχλό σε σχήμα μανιβέλας, εργαλείο με τη βοήθεια του οποίου έβγαζαν το μετάξι από τα κουκούλια, [αρχ. μάγγανον].

μαγειρείό, το· μαγειρείο, κουζίνα, [αρχ. μαγειρείον].

μαγειρεύου· ρ., *μαγέριβα, μαγέριψα*, μαγειρεύω, *μάμου μ' μαγέριβι για όλνοι*, [αρχ. μάγειρος > μτγν. μαγειρεύω].

μαγειρσιά, η· μαγεριά, όλο το μαγειρεμένο φαγητό, *τ'ν έφαγαν όλ(η) τ' μαγειρσιά = έφαγαν όλο το φαγητό*, [αρχ. μάγειρος > μτγν. μαγειρεύω > μαγεριά].

μάγια, η· αλλ. η *μάια*, δεσ δημ. τρ. 13.5.

μαγκακατσέλια, τα· παιχν. μιας ομάδας 4-6 παιδιών, που παιζόταν με ένα σωρό από σπασμένες κεραμίδες και *μάδις*, αλλ. *μαμαγκακατσέλια, μαγκακατσέλια, τζιαμί*, στη Νιγρ. *σκατέλια*, δεσ και *τσιβους* και π., [λατ. mango > τουρ. manga(=ομάδα) + *κακατσέλια*, δεσ *σκατέλια*].

μάγκαλα· λ. γνωστή από τη φρ. *τσιάγκαλα μάγκαλα*, (δεσ *τσιάγκαλα*), **[τουρ. manga(=ομάδα) + -αλα, δεσ και *μαγκακατσέλια*].

μαγκακατσέλια, τα· αλλ. το παιχν. *μαγκακατσέλια*.

μάγκους, ο· αυτός που μπορούσε να κάνει *ζάπι* τα *τζινιάρκα* τα ζώα, η λ. χρησ. και ως *παρασούμι*), *Λισσάφου τ' Μάγκου*, [λατ. mango(=σωματέμπορος) > η μάγκα (=ομάδα ατάκτων πολεμιστών) > μάγκας].

μαγκουστάρου, η· κολπατζού, καταφερτζού, (Νιγρ.), [*μαγκούστα*(=το αιλουροειδές

ερπηστής, ζώο σαν το κουνάβι)].

μαγκούφς, -φσα, -φκου· μοναχικός, εργένης, **[τουρ. mankafa(=στριφνός, χαζός)].

μάδα, η· αμάδα, λεπτή επίπεδη κεραμίδα ή πέτρα, που χρησ. σε διάφορα παιχν., π.χ. στα *μαγκακατσέλια*· παιχν. για δυο παιδιά με το ρίζιμο της *μάδας*, στο οποίο η ευστοχία ανταμοιβόταν με *καβάλα*· παρόμοιο ήταν το παιχν. ές ώμιλλαν, δεσ και π., [αρχ. σήμα > μσν. σημάδιν > σημάδα > σαμάδα > αμάδα **> *μάδα*, επειδή τα παιδιά σημάδευαν μ' αυτήν διάφορους στοχους στα παιχνίδια τους].

μαδάου, -ώ· ρ., *μαδούσα, μάδσα, μαδίσ(η)κα*, *μαδάω*, *ξεπουπουλιάζω*, *Γιώργης τ' μάδσι τ'ν αρνίθα*, [μαδός (=φαλακρός) > αρχ. *μαδάω*].

μάδμα, το· μάδημα, [*μαδάου*].

μαδμένους, -ν(η), -νου· μαδημένος, [*μαδάου*].

μαζαίνου· ρ., παρ. *μάζινα*, για λοιπά δεσ *μαζέου*, *μαζώνου*, πρ. *μαζαίνους, μαζαίνισι*· *όλ(η) μέρα μάζιναμι καπνό, μαζαίνισι να διούμι τι δα γέν(ει)*, [*μαζέου, μαζώνου*].

μαζαράτ(ι), το· διαβολή, διαβολέας, πειραχτήρι, [τουρ. mazzarat(=βλάβη, πληγή)].

μαζέου· ρ., *μάζιβα, έμασα/μάζιψα/μάσα*(Νιγρ.), *μαζέφκα*, *μαζέω*, *πλόνι τ' ριτσίνα να μαζέψ(ει)*, μέλλ. *θα μαζέψου/μάσου*, πρ. *μαζέου*, *μαζέυισι, μαζιφτούς, μαζιφτίτι*, ουσ. το *μάζιμα*, [αρχ. *μάσσω* > *μαζέω*].

μάζιναμι· τύπος του ρ. *μαζαίνου*.

μάζουμα, το· μάζεμα, [*μαζώνου*].

μαζούπα· επίρρ., *μαζεμένα χωρίς τάξη, μαζούπα το 'χς του καπνό* = το μάζεψες όπως να 'ναι το καπνό, [*μαζώνου*].

μαζουχτά· επίρρ., *μαζωχτά, συμμαζεμένα, ήταν μαζουχτά σ'ν ακρούδα*, [*μαζώνου*].

μαζώνου· ρ., *μάζουνα, μάζουζα/έμασα/μάσα, μαζώθκα/μαζώχκα/μαζώχτκα*, *μαζώνω*, *μαζέω*, πρ. *μάσι, μάστι, μαζώνους, μαζώνισι, μαζιφτούς, μαζιφτίτι, μάστα τα φύλλα* = μάζεψε τα φύλλα· για τους τύπους *έμασα, μάσα, μάσι*, δεσ Λ.Αν. λήμ. *μάζω*, [αρχ. *μάσσω* > *μάζα*].

Μά(η)ς, ο· ο μήνας Μάιος.

μαθαίνου· ρ., *μάθινα/μαθήνισκα/μαθήνισ(η)κα/μάθνισ(η)κα, έμαθα, μαθέφκα*, *μαθαίνω*, πρ. *μάθι, μάθτι, μαθιφτούς*, δεσ πρμ. 361, [αρχ. *μανθάνω*].

μαθέ· μαθές, επίρρ. με ποικίλες έννοιες, όπως *πράγματι*, αφού είναι κλπ., *μαθέ Τσαρπισνός ξέρ(ει) 'που καπνά*, [*μαθαίνου* > *μάθε* > *μαθέ*].

μαθές· έμαθες, όχι *μαθέ*, στη φρ. *παθές τα και μαθές τα*, [φρ. *έμαθές τα* > *μαθές τα*].

μαθεύουμι· ρ., *μαθεύουμαν, μαθέφκα*, *γίνομαι γνωστός*, [αρχ. *μανθάνω* > *μτγν. μαθεύομαι*].

μαθμένους, -ν(η), -νου· μαθημένος, [*μαθαίνου*].

μαϊά, η· {μα-ιά}, *μαγιά*, για *τυρί, ψωμί* κλπ., το πρώτο κεφάλαιο για μια δουλειά, [τουρ. *maya* > *μαγιά*].

μάια, η· {μά-ια}, *γιαγιά, του ύφрани μάια μ'*, η *μάνα* στα παιχνίδια, ο *τερμοτοφύλακας* στο ποδόσφαιρο, αλλ. η *μάγια*, **[τουρ. *maya*(=κλώσσα)].

μαϊάτκου, -κ(η), -κου· {μα-ιά-}, *μαγιάτικος*, δεσ *μαϊσίους*.

μα(ι)κό, το· μαγικό, *μάγια*, *των έκαναν μα(ι)κά*, [αρχ. *μαγεία* > *μάγια* > *μαγικό*].

μαϊλαντίζου· ρ., *μαϊλάτζα, μαϊλάτσα, μαϊλαντίσκα*, *βάζω μαγιά για να γίνει ζύμωση, μαϊλάτσα του γιαούρτ(ι)*, [τουρ. *maya*(=μαγιά) > *mayla-mak*(=ζυμώνω, βράζω)].

- μαϊλάτζμα**, το· το αποτέλεσμα του *μαϊλατίζου*.
- μαϊμούν(ι)**, το· μαϊμού, [αρχ. μιμῶ > μσν. μαϊμοῦ > το μαϊμούνι].
- Μαϊμούν(ι) ντιρέ**· τοπων. στο βουνό των Κερδυλλίων, γνωστό από τον καιρό της γερμανικής κατοχής, [*μαϊμούν(ι)* + τουρ. dere(=φαράγγι, ποτάμι)].
- μαϊμουνίτκουζ, -κ(η), -κου**· μαϊμουδίσιος, *μαϊμουνίτκα* = φερσίματα ανόητα, *δε χουνεύου αυτά τα μαϊμουνίτκα τ'*, [*μαϊμούν(ι)*].
- μαϊμουνόσουπα**, η· ειρων. ονομασία για είδος σούπας που γινόταν στα συσσίτια μετά τον πόλεμο, [*μαϊμούν(ι)* + σουπα(< ιταλ. suppa)].
- μαϊμουντζιλίκια**, τα· φερσίματα μαϊμουδίσια, ανόητα καμώματα, *αλλ. μαμουντζιλίκια*, [τουρ. maymuncilik].
- μαϊσίους, -σια, -σιου**· μαγιάτικος, *αλλ. μαϊάτκουζ, μαϊσια σύκα*, [*Μά(η)ς*].
- μακάριους**, ο· μακάριος, δείπνο στο σπίτι του νεκρού μετά την κηδεία, [μάκαρ > αρχ. μακάριος].
- μακαρόνια**, τα· λέγονταν και τα λαζάνια, οι *γιουφκάδισ*, τα *φύλλα*, [λατ. maccare (=κόβω) > βεν. macaroni].
- μακάτ(ι)**, το· μακάτι, υφαντό με το οποίο κάλυπταν τα *μιντέρια*, [τουρ. makat (=επίστρομα)].
- μακιδουνήσ(ι)**, το· μακεδονήσι, μαϊντανός, πετροσέληνο, [λατ. macedonense > μσν. μακεδονήσιον].
- μακιδουνικό**, το· ως ουσ. χωράφι έκτασης 2500τμ., *αλλ. τρανό στρέμμα, δεζ στρέμμα*, [αρχ. μακεδονικός].
- Μακιέσ(ι)**, το· το παλιό όν. του χωριού Άμπελοι, [M.T. mekes, Π.Πα. Μακέσι].
- μάκινα**, η· μηχανή που έβγαζε το σπόρο από το βαμπάκι, [αρχ. δωρ. μαχανά > λατ. machina > ιταλ. macchina > μάκενα].
- μάκουζ**, ο· υπνωτικό, που έδιναν στα μωρά με αυτοσχέδια πιπίλα από πανί, για να μην κλαίει, [αρχ. δωρ. μάκων(=μήκων η υπνοφόρος, παπαρούνα οπίου, αφιόνι)].
- μακριά**· {-ιά}, επίρρ., μακριά, απόμερα, η μεγάλη διάσταση κάποιας έκτασης, *του ζιουβγάρσα στα μακριά*, [αρχ. μακρός > μσν. μακρὺς > μσν. μακρέα].
- μακρου**· μακρο-, ως πρώτο συνθ. μακραίνει τις διαστάσεις του δευτέρου, *π.χ. μακρουζνίχ(η)ς*, [αρχ. μακρός].
- μακρουζνίχ(η)ς**, ο· μακρολαίμης, αυτός που έχει μακρύ *ζνίχ(ι)*.
- μάκρους**, το· μάκρος, μήκος, [αρχ. μάκρος].
- μακρυναρίκ(ι)**, το· η μεγάλη διάσταση κάποιας έκτασης, στενόμακρο χωράφι, *του ζιουβγάρσα στου μακρυναρίκ(ι), μακρυναρίκι είναι του χουράφ(ι) 'τ'ς δίπλις*, [αρχ. μακρύνω].
- μακρὺς, -ιά**{-ιά}, -ύ· μακρὺς, *μακριά φούστα*, [αρχ. μακρὺς > μσν. μακρὺς].
- μάλαθρου**, το· το φ. μάραθο, *Foeniculum vulgare*, [αρχ. μάραθρον > μτγν. μάραθρον > μσν. μάλαθρον].
- μαλακούρα**, η· μαλακωσιά, στρώμα μαλακό, *αλ(ι)πού στράν(ει) τ' φουλιά τ'ς μι τρίχισ για μαλακούρα*, [αρχ. μαλακός].
- μαλάς**, ο· το πλατύ μυστρί για το σοβάτισμα, [τουρ. mala].
- μάλια**· η λ. χρῆσ. για ομοιοκαταληξία με τη λ. *σάλια*, δεξ αίν. 31, και πιθανώς σημ. το υλικό που μαζεύεται στη στοματική κοιλότητα όταν *μαλλιάζ(ει)* το στόμα, όταν δηλαδή στεγνώνει το σάλιο, (Νιγρ.), δεξ και *μάλιαγκας*, **[*μαλλιάζου* > *μάλλια-*

σα].

μάλιαγκας· ομοιοκατάληκτη με τη λ. *σιάλιαγκας*, που χρησ. στα παιδικά τραγούδια, *σιάλιαγκι μάλιαγκι πού 'ν' τα κέρατά σου, [μάλια]*.

μάλι-βράσ(ι)· στη φρ. *γίνκι του μάλι-βράσ(ι)* = έγινε μεγάλη φασαρία [από τη φρ. βάλε-βράσε > μάλε-βράσε].

μαλιόρα, η· η λ. χρησ. μτφ. για το χαρακτηρισμό γυναίκας με ελευθεριάζοντα ήθη, [*μαλλί*, πιθανώς γιατί μια τέτοια γυναίκα χτένιζε τα μαλλιά της με διαφορετικό τρόπο από τον παραδοσιακό, στο Σουφλί (Π.Κ.) λεγόταν "μαλλιούρα"].

μαλλάκ(ι), το· το αγορασμένο μαλλί για πλέξιμο, σε διάκριση *απ' του μαλλί που έκλουθαν στου τσικρίκ(ι)*, [*μαλλί*].

μαλλί, το· το μαλλί, όχι όμως η έτοιμη μάλλινη κλωστή του εμπορίου, δεσ *μαλλάκ(ι)*, [αρχ. *μαλλδς* > μσν. *μαλλίν*].

μαλλιάζου· ρ., *μάλλιαζα*, -σα, χρησ. κυρίως στο γ' προσ. με τη σημ. του στεγνώνει και προσδιορίζει για παράδειγμα ότι το στόμα στεγνώνει από τη δίψα ή από συνεχή ομιλία, *μάλλιασι γλώσσα μ' να σι λέου*, [*μαλλί*].

μαλλιάν(η)ς, -νου, -νκου· ξανθός, ξανθομάλλης, ασπριδερός στο δέρμα και στο μαλλί, επειδή το μαλλί συνήθως είναι άσπρο, ενώ στη Νιγρ. και αυτός που έχει μεγάλα μαλλιά, [*μαλλί*].

μαλλιανιά, η· χαρακτηρισμός γυναίκας με έντονη τριχοφυία, [*μαλλί*].

μαλλιά σκαλιστά, τα· τα σπαστά μαλλιά, τα μαλλιά με σκάλες, όχι όμως τα πολύ κατσαρά, [*μαλλί* + *σκάλα*].

μαλλιά τ'ς κουμπάκας· οι στύλοι (θηλυκά όργανα) της *κουμπάκας*, που μοιάζουν με κλωστές.

μαλλιουφατούρα, η· λ. γνωστή από τη φρ. *τουρλιού μαλλιουφατούρα* = άνω κάτω, έλλειψη τάξης, [ιταλ. *manifattura* (=εργοστάσιο), γράφηκε με -λλ- επειδή η λ. χρησ. περιέχοντας και τη σημ. του ανακατωμένου μαλλιού].

μαλλίσιους, -σια, σιου· μάλλινος, δεσ *μαλλίτκους*.

μαλλίτκους, -κ(η), -κου· μάλλινος, ο φτιαγμένος από μαλλί, προορισμένος για μαλλί, *μαλλίτκ(η) φανέλα, μαλλίτκ(η) μπουιά*, [*μαλλί*].

μαλουσίτ(ι), το· κανγάζ, μάλωμα, πληθ. *μαλουσίτια*, {-τχια}, [αρχ. *όμαλδς* > *όμαλώνω* > μσν. *μαλώνω* > *μάλωσα*].

μάλτα, η· είδος βαμβακερού υφάσματος του εμπορίου, με μπλε χρώμα, με το οποίο έκαναν ευρύχωρα παντελόνια για τη δουλειά, [τουρ. *mal*(= άνεση ευρυχωρία, εμπόριο) + -τα].

μαλτέζ(ι)κους, -κ(η), -κου· ράτσα οικόσιτων κατσικιών που έδιναν πολύ γάλα, *γίδα μας είναι μαλτέζ(ι)κ(η)*, στο θηλ. και *μαλτέζου*, υβρ. η γυναίκα που έχει μεγάλα βουζιά, [*Μάλτα* > *Μαλτέζος*].

μαμ· το φαγητό στη νηπ. γλώσσα, [δεσ *μαμά*].

μαμά, το· στη νηπ. γλώσσα το ψωμί, το φαγητό, η βρώση, [αρχ. *απαρέμφατο μαμ-μάν*(=τρώγειν)].

μάμα, η· μάνα, *μάμα μ' είπι να έρτς αγλήγουρα*, [αρχ. *μάμμη* > *μτγν. μάμμα*].

μαμαγκατσέλια, τα· δεσ *μαγκακατσέλια*.

μαμάκα, η· υποκ. της λ. μάνα, στη Νιγρ. η *μαμάκη*, [*μάμα* > *μαμά*].

μαμαλίγκα, η· ψωμί μουσκεμένο στο νερό, ειρων. το άψητο στην ψίχα ψωμί, στη

- Νιγρ. το *κατσιαμάκ(ι)*, η *κατσιαμάκα*, [ρουμ. mamaliga].
- μαμλιακέτ(ι)**, το· στη Νιγρ. το *μιμπλικιέτ(ι)*.
- μάμου**, η· γιαγιά, η γιαγιά του σπιτιού, ενώ η ξένη γιαγιά λεγόταν *μανιά*, πληθ. *μάμεις*, *όλις μάμεις κάθονταν στον σόμπουρου*, στα παραμύθια λεγόταν *μανάκα*, [αρχ. μάμμη > μάμη].
- μαμούδια**, τα· ζούφια που αναπτύσσονται κυρίως στα όσπρια, [μτγν. μάμμος(=οικέτης, υπηρέτης)].
- μαμούκου**, η· γιαγιά, *μάμου*.
- μαμουντζιλίκια**, τα· δεξ *μαϊμουντζιλίκια*.
- μαμούτια**, τα· {-τχια}, άξεστοι, αγροίκοι, [ρωσ. mamout(> μαμούθ)].
- μαμτάρ(ι)**, το· μανιτάρι, στη Νιγρ. *μαντάρ(ι)*, [αρχ. άμανιτής(είδος μύκητα) > μτγν. άμανιτάριον > μσν. μανιτάριν].
- μαμτσάγκ(ι)**, το· αγριολούλουδο με μικρά ασπροκίτρινα άνθη, άγρια βιολέτα, ποικιλία της *Viola rostrata*, υποκ. το *μαμτσακούδ(ι)*, ον. η *Μαμτσάγκου*, **[μαμ + τουρ. -cak(δίνει τη σημ. του μικρού, του ασήμαντου), υποκ. μαμ + τσακ + ούδ(ι)].
- μάνα**, η· μητέρα, *μάνι μας είναι σόι*, υποκ. *μανίτσα*, *μανίτσ(ι)κα*, *μανούδα*, μεγεθ. *μανάκου*, *μανάκα*, δεξ πρμ. φρ. 79· κεντρική πηγή νερού, νερομάνα· σε ομαδ. παχν. αρχηγός ή παιδί με ειδικό ρόλο, *μπίλα* που χειριζόταν ο παίκτης σε παιχνίδια με μπίλιες· ριγωτό σχέδιο που επαναλαμβάνεται σε υφαντό *κιλίμ(ι)*, [αρχ. μάμμη > μσν. μάννα].
- μανάκα/-κου**, η· χαρακτηρισμός κοριτσιού που αναπτύχθηκε πρόωρα, αλλ. *μανίκου*, στα παραμύθια *μανάκα* λεγόταν η *μάμου* αλλά και η *μπάμπου*, [μάννα].
- μανάλ(ι)**, το· μανουάλι, [λατ. manuale].
- μανάρ(ι)**, το· αρνί που έτρεφαν στο σπίτι για σφαγή, δέντρο που αφήνουν κατά την ξύλευση του δάσους, [αρχ. άμνός > υποκ. άμνάριον > μανάρη].
- μναστάσια**, τα· οι περιοχές στην κερήθρα της κυψέλης όπου αναπτύσσονται οι μέλλουσες βασιλισσες των μελισσών, [μάννα + αρχ. στάσις].
- μναστήρ(ι)**, το· μοναστήρι, μονή, δεξ δημ. τρ. 11, [αρχ. μονάζω > μτγν. μοναστήριον].
- μανέ**· τονίζει την κυριολεξία της λ. που ακολουθεί, *είνι ένας ψευτς*, *μανέ ψευτς*, [τουρ. manep(=κατά την έννοια)].
- μάνι**, οι· μάνες, *μάνι μας είναι αδερφές*, [μάννα].
- μανιά**, η· γενικά η γριά, δεξ *μάμου*· η λ. χρησ. και για το χαρακτηρισμό δύστροπων ατόμων, *α ρα μανιά ξύλου που θελτς*, **[μανίζου].
- μανίζου**· ρ., *μάντζα*, *μάντσα*, μανίζω, θυμώνω ελαφρώς χωρίς βίαιες αντιδράσεις, *μάντσι Φώτου κι δεν τρώει*, δεξ πρμ. 193 και 249, [αρχ. μαίνομαι > έμάνησα > μανίζω].
- μανίκ(ι)**, το· μανίκι, μτφ. το χέρι, το ξυλοκόπημα, *θα φας ένα μανίκ(ι) να μαθς*, η δύσκολη δουλειά, *φτην δλεια είναι μανίκ(ι)*, η ξύλινη χειρολαβή από το μαχαίρι, [λατ. manica > μσν. μανίκιν].
- μανίκου**, η· αλλ. *μανάκα*.
- μάνι-μάνι**· γρήγορα, σβέλτα, [ιταλ. (di)mano (in) mano(=γρήγορα)].
- μανίτσα**, η· υποκ. της λ. *μάννα*, *μανίτσα μ' καλή*, αλλ. *μανίτσ(ι)κα*, *μανούδα*, [μάννα].
- μάνιχερ**, το· μάνλιχερ, είδος από παλιό εμπροσθογεμές όπλο, πληθ. *μανιχέρια*, [από

- το όν. του αυστριακού. F. Mannlicher].
- μανόγαλου**, το· γάλα ανάμεικτο από γάλα μάννας και θυγατέρας, που το χρησ. ως μαγικό φίλτρο· όταν ήθελε κάποιο κορίτσι να αγαπηθεί από ένα παλικάρι, του έδινε να πει *μανόγαλου*, [αρχ. μάμμη > μσν. μάννα > μάννα + αρχ. γάλα].
- μανούδα**, η· θωπευτικό για τη μάννα, *μανούδα μ' καλή*, δεσ και *μανίτσα*, [μάννα].
- μαντάλι(ι)**, το· το ψημένο τούβλο, *[αρχ. μάνδαλος (> μάνταλο) > τουρ. mandal (=πιάνω), το ψημένο τούβλο έδινε πιο στέρεες κατασκευές από το *πλιθί*].
- μάνταλους**, ο· μάνδαλος, αμπάρα, σύρτης για την πόρτα, [αρχ. μάνδαλος].
- μαντάρα**· επίρρ., άνω κάτω, ακατάστατα, *πήνι στου καφινείου κι τα 'κανι μαντάρα*, [μαδάω > αρχ. μαδαρός > μαδάρα].
- μαντάρ(ι)**, το· {μαν-τά-}, στη Νιγρ. το *μαμτάρ(ι)*.
- μαντέρια**, τα· μαδέρια, ξύλινα δοκάρια, χοντρά ξύλα πάνω στα οποία στρώνονταν οι σανίδες του πατώματος, [ιταλ. madero > μσν. μαδέριν].
- μάντζαλα**, τα· δεσ *τζάντζαλα*.
- μαντζαφλάρ(ι)**, το· λ. που χρησ. για την αναφορά σε μικροεργαλεία που δεν ξέρουμε το όνομά τους, *φέρι κειν' του μαντζαφλάρ(ι)*, *[τουρ. mancav(=οπή) + -λάρ(ι)].
- μαντίλ(ι)**, το· μαντίλι, πετσέτα προσώπου, παιγν. ανάμεσα σε δυο ομάδες παιδιών που προσπαθούσαν τρέχοντας να κερδίσουν ένα μαντίλι, [λατ. mantelium > μσν. μαντήλιν].
- Μαντιλνίδις**, οι· οι Χαλκιδικιώτες, αλλ. *Μαντιλνοί*, [τουρ. madem(=μετάλλευμα που περιέχει υλικό προς καμίνευση) + -λής > Μαντεμλής > Μαντεμλήδες και μλ > λν, επειδή η Χαλκιδική έχει μεταλλεία].
- μαντλουδ(ι)**, το· υποκ. της λ. *μαντίλ(ι)*· ο ζωναράδικος χορός, αλλ. ο *χορός καρά ισούφ*, όπου ο πρώτος χορευτής κινεί χαρακτηριστικά ένα μαντίλι, [*μαντίλ(ι)*].
- μαντρί**, το· στάνη, χώρος όπου σταυλίζονται τα γιδοπρόβατα, [αρχ. μάνδρα].
- μαντρόσκλου**, το· σκύλος φύλακας κοπαδιού, [*μαντρί* + *σκλι*].
- μάντσα**· θύμωσα, αόρ. του ρ. *μανίζου*.
- μαξιλάρια τ'ς φιγούρας**· μαξιλάρια που στολίζουν το νυφικό κρεβάτι, [*μαξιλάρις*].
- μαξιλάρις**, οι· μαξιλάρες, μακριά μαξιλάρια για το στήριγμα της πλάτης στα *μιντέρια*, [λατ. maxilla > μσν. μαξιλλάριν].
- μαξούλ(ι)**, το· καλής ποιότητας *καπνό*, σε διάκριση από το *ρουφούζ(ι)* και την *κότρα*, το σύνολο της ετήσιας παραγωγής καπνού ενός παραγωγού, [τουρ. mahsul (=εσοδεία)].
- μαξούς**· επίρρ., επίτηδες, αλλ. *μάξους· μαξούς πήνι για καβγά*, [τουρ. mahsus].
- μάπα**, η· μικρή μάπα από χιόνι για το χιονοπόλεμο, [λατ. mappa > μσν. μάππα].
- μαρ'**· κλητικό επιφ. για γυναίκες, δεσ πρμ. 142, αλλ. *μαρή*.
- μάρα**, η· νύστα, τεμπελιά, [Λ.Στ. λ. πλαστή].
- μαραγκούτα**, η· μαραμένο φύλλο, *μι τιαυτήν την ζέρα ούλου μαραγκούτις μαζεούουμι*, [αρχ. μαραίνω > *μαραντός > μαραγγιάζω].
- μαραίνου**· ρ., *μάρινα, μάρανα, μαράθκα*, μαραίνω, ειδικά οι τύποι του αορ., *μάρανα* κλπ., χρησ. με τη σημ. του λείπω, *κόμα αγαπηλίκια τ'ς μάραναν* = ακόμα οι αγάπες τούς έλειπαν, [αρχ. μαραίνω, μια σημασία του είναι το εκλείπω].
- μαραφέτι(ι)**, το· μαραφέτι, γενική ονομασία για κάθε μικρό εργαλείο ή όργανο, [τουρ. marifet].

μαργουμένους, -ν(η), -νου· μετοχή του *μαργώνου*.

μαργώνου· ρ., *μάργουνα, -ουσα*, μουδιάζω, κοκαλιάζω από το ψύχος, ζαρώνω, είμαι χωρίς κέφι, [αρχ. μαργῶ > μσν. μαργώνω].

μαρή, μάρ(η)· κλητικό επιφ. για γυναίκες, *μάρ(η) Βαῖτσα έλα δω μαρή, έλα σι λέου*, δεξ και *μαρ'*, δεξ πρμ. φρ. 185, [αρχ. μωρῶς > επιφ. μωρέ/μωρή > μαρή].

μαρινάτους, -τ(η), -του· μαγειρεμένος με ρίγανη, *τούρνα μαρινάτ(η)*, [ιταλ. marina-to].

μαρκάδ(ι), το· το σπέρμα ζώου ή ανθρώπου, [αλβ. marrkal].

μαρκαλιούμι· ρ., *μαρκαλιούμαν, -λήθκα*, βρίσκομαι σε οργασμό, *σέρνου*, (προσφ.), [αρχαίο σλ. mřakati > σερβοκροατικό mřkati > αλβ. marrkal > μαρκαλιζώ, Π.Κ.].

μαρκιούμι, -κιέμι· ρ., παρ. *μαρκιούμαν*, μυρηκώμαι, για ζώα αναμασώ την τροφή μου, *ό,τι μαρκιέτι τρώιτι, γίδα κι του πρόβατου τρώουντι, του γαδούρ(ι) δεν τρώιτι*· μέλλ. *θα μαρκιστώ, θα μαρκιστούν τα γίδια κι ύστρας*· αλλ. *μαρτιούμι* {-τχιού-}, [αρχ. μυρηκάομαι].

μαρμάγκα, η· άγνωστο τέρας που σκοτώνει ανθρώπους, *τον έφαγι μαρμάγκα* = τον σκότωσε το τέρας *μαρμάγκα*, τον σκότωσαν άγνωστοι, [Λ.ΤΦ. αλβ. marmage > μαρμάγκα(=δηλητηριώδης αράχνη), **τουρ. mar(=φίδι) + manga(=ομάδα), ως τέρας με πολλά φιδίσια κεφάλια].

μαρμάρας, ο· ο κοντός, *ντιπ μαρμάρας είναι φτος*, **[τουρ. mar(=φίδι), προφανώς η λ. χρησ. με τη σημ. του χαμηλού, του ερπετού].

μαρμαρουτό, το· μια παραλλαγή του παιχν. *κυνηγητό*, όπου οι παίχτες που μαρμάρουναν γλίτωναν το πιάσιμο, [αρχ. μάρμαρον > μτγν. μαρμαρώ > μαρμαρωτός].

μαρμιάου, το· η γάτα, αλλ. *μαρνιαού*, [από τη φωνή της γάτας που αποδίδεται με το μιάου/νιάου].

μαρμίτα, η· το περίσσειμα του φαγητού στο στρατό, *τραχανά μαρμίτα*, [γαλλ. marmite(=είδος μεγάλης χύτρας, καζάνι)].

μαρούδα, η· η *πασχαλούδα*, **[όν. Μάρου(< Μαρία) > μαρούδα].

μαρουκέν, το· είδος μεταξωτού υφάματος, δεξ *καταμέταξου*, [γαλλ. maroquin].

μάρτα, η· ασπροκόκκινη κλωστή που έδεναν τα παιδιά στον καρπό του χεριού την 1η του Μάρτη, για να μη μαυρίζουν. Στο τέλος του Μάρτη στην Τερπνή την κρεμούσαν στην *παλιουριά*, από όπου θα την έπαιρνε ο *γκλάρους*, ενώ στη Νιγρίτα την έκρυβαν κάτω από μία πέτρα, από όπου θα την έπαιρναν τα *χελιδόνια*, για να κάνουν τη φωλιά τους, [Μάρτιος].

μαρτένιου, το· πολύχρωμο υφαντό, που το υφάδι του ήταν δίκλωνη κλωστή με διαφορετικά χρώματα, *μαρτένιου κιλίμι*, [μάρτα, επειδή η μάρτα ήταν δίκλωνη].

μαρτιάτκουζ, -κ(η), -κου· μαρτιάτικος, [Μάρτιος].

μαρτιούμι· {-τχιού-}, ρ., παρ. *μαρτιούμαν*, μέλλ. *θα μαρτθώ*, αναμασώ, αλλ. *μαρκιούμι*, *φάτι τώρα κι μαρτθήτι ύστρα* = φάτε τώρα γρήγορα και αναμασάτε ύστερα, φρ. που λεγόταν κοροϊδευτικά γι' αυτούς που έτρωγαν γρήγορα, [μαρκιούμι].

μαρτυριά, η· τα χρήματα που μοίραζαν στα παιδιά, όταν τρέχοντας στο σπίτι μαρτυρούσαν το όνομα στους γονείς, [αρχ. μαρτυρία].

μαρτύρημα, το· μαρτύρημα, κατάδοση, [αρχ. μαρτύρημα].

μάσα· έμασα, μάζεψα, αόρ. των ρ. *μαζεύου/μαζώνου*.

- μασάλ(ι)**, το· παραμύθι, ιστορία, διήγηση αστείου περιστατικού, *φτος ξέρ(ει) μασά-
λια κι μασάλια*, [εβρ. masal (> τουρ. masal)].
- μάσι**· έμασε, μάζεψε, αόρ. ή πρ. των ρ. *μαζώνου/μαζεύου, Γιώργης μάσι τα φύλλα* =
ο Γιώργος μάζεψε τα φύλλα, *μάσι τα φύλλα Γιώργη* = μάζεψε τα φύλλα Γιώργο.
- μασιαλά**· επιφ., εύγε, μπράβο, πολύ ωραία, [τουρ. maşallah].
- μασίνα**, η· θερμάστρα καυσοξύλων που έχει εστίες μαγειρέματος και φούρνο, [αρχ.
δωρ. μαχανά > λατ. machina > ιταλ. macchina].
- μασίστρα**, η· θηλιά που γινόταν με το σκοινί από το καπίστρι και την περνούσαν
στο κάτω σαγόνι του ζώου, όταν δεν είχαν χαλινό και δεν ελεγχόταν το ζώο με το
καπίστρι, [αρχ. μασ(σ)άομαι > μασώ].
- μασκαράθκα**, τα· αισχρολογίες, συμπεριφορές και λόγια που έχουν σχέση με τα
γεννητικά όργανα ή τη γεννητήσια πράξη, [αραβ. maschara > μασκαράς].
- Μασλάρι(ι)**, το· το όν. του χωριού Αρέθουσα, [Π.Πα. Μαζλάρι].
- μασόν(ι)**, το· τσόντα, μπάλωμα στη σαμπρέλα ποδήλατου, προσθήκη στο εξωτερικό
λάστιχο ποδήλατου ή αυτοκινήτου, για κάλυψη κάποιου ανοίγματος, [αγγλ. mason
(=κτίστης)].
- μασούρια**, τα· η κ. σημ., μικρά καλάμια στη *σαΐτα* με το *υφάδ(ι)* ή καλάμια με το
στ(η)μόν(ι) για *ίδιασμα*, [μσν. μασούριον].
- μάστα**· μάζεψέ τα, πρ. του *μαζώνου*.
- μασταγούλα**, η· μουσταλευριά, γλύκισμα με πρώτη ύλη μούστο και αλεύρι, [λατ.
mustum > μσν. μοῦστος + *αγούλα*].
- μαστάρ(ι)**, το· ο μαστός, κυρίως για τα ζώα, [αρχ. μαστός].
- μαστάρουμα**, το· η ασθένεια της μαστίτιδας των ζώων που αρμέγονται, [*μαστάρ(ι)*].
- μαστόρσα**, η· η τεχνίτρα στα γλυκά και στα φαγητά, [*μάστουρας* > μαστόρσισα].
- μάστουρας**, ο· γενικά ο επικεφαλής ομάδας εργατών, ο χτίστης· ειδικά ο τεχνίτης
που έδενε τον καπνό σε δέματα, λεγόταν και *στοιβαδόρος, κουφτάς, ντιγκτσής*,
μεγεθ. ο *μαστουρικός*, [λατ. magistrer > μσν. μάστορας].
- μαστουρικούς**, ο· ο καλός μάστορας, μεγεθ. της λ. *μάστουρας*.
- μαστουρκός, -κιά, -κό**· μαστορικός, φτιαγμένος από μάστορα, [*μάστουρας*].
- μαστραπάς**, ο· κύπελο για νερό, *γυαλένιους είναι μαστραπάς*, (Ν.Π.γ' τρ. 63.1),
[τουρ. maşgapa (=μεταλλικό ποτήρι) < (Π.Κ.) αραβ. maşgaba < şarība(=πίνω)].
- μαστρου-**· μαστρο-, ως πρώτο συνθ. δίνει στο δεύτερο την ιδιότητα του *μάστουρα*,
π.χ. "μαστρου-Γιώργης".
- ματα-**· μετα-, ως πρώτο συνθ. δηλώνει επανάληψη, *π.χ. ματαβράζου, ματαπιάνου*,
[αρχ. μετά].
- ματαβράζου**· ρ., *ματάβραζα, -βρασα, -βράσ(η)κα*, διπλοαποστάζω το *τσίπρου*, ουσ.
το *ματάβρασμα*, *μτχ. ματαβρασμένους, -ν(η), -νου*, δεσ. πρμ. φρ. 161, [ματα- + *μτγν.*
βράζω].
- ματαγγίζου**· ρ., *ματάγγζα, ματάγγσα, ματαγγίσ(η)κα*, μεταγγίζω, ουσ. το *ματάγγισμα*,
[μτγν. μεταγγίζω].
- ματάκ(ι)**, το· κλείσιμο του ενός ματιού για μετάδοση συνθηματικού μηνύματος,
παιχν. με μπίλιες για δυο παιδιά· ως παιχν. ήταν συναγωνισμός ευστοχίας στην
ελεύθερη ρίψη μπίλιας από το ύψος του ματιού, με παραλλαγές τ' αφτί/φτι, η
μύτ(η), το στόμα, το φτύσ(ι)μου, (Νιγρ.), ανάλογα με το σημείο από το οποίο

- αφηνόταν η μπίλια· στη Νιγρ. λεγόταν το *νύχ(ι)*, [*μάτ(ι)*].
- ματαλίνα**, η· λ. χωρίς συγκεκριμένο νόημα, χρησ. μαζί με τη λ. *σαταλίνα* ή μόνη της για το όν. του παιγν. *σαταλίνα ματαλίνα*, ** [συμφ. *ματα-* + *τσαταλίνα*].
- ματαλλάζου**· ρ., *ματάλλαζα*, -ζα, αλλάζω ξανά, [*ματα-* + *αλλάζου*].
- ματάν(η)**, η· γαλακτοκομικό προϊόν, που το έπιναν ως δροσιστικό· για την παρασκευή της δεξ *ντρουβάν(ι)*, ** [τουρ. *ma*(=νερό) + *tan*(=έκπληξη)].
- ματαπιάνου**· ρ., *ματάπιανα*, -πιασα, ξαναπιάνω, ξαναφτιάχνω, *ματάπιασα προζύμ(ι)*, ουσ. το *ματάπιασμα*, [*ματα-* + *πιάνου*].
- ματασέρνου**· ρ., *ματάσιρνα*, *ματάσυρνα*, -σύρθκα, ανασύρω τα κεραμίδια, τα ελέγγω και αντικαθιστώ τα σπασμένα με γερά, ουσ. το *ματάσυρμα*, τα *κιραμίδια θέλουν ματάσυρμα*, [*ματα-* + *σέρνου* 1].
- μα τι!** φρ. που εκφράζει θαυμασμό, απορία, μεγέθυνση, *έριζι νιρό, μα τι!* = έβρεξε και έρριξε πολύ νερό, [*μά + τι*].
- μάτ(ι)**, το· μάτι, σκοπός, στόχος, η πάνω πλευρά από το πάπλωμα, μάτι φυτού, *φτος δεν έχ(ει) μάτ(ι) να γέν(ει) ανθρουπους, κιρός δεν έχ(ει) μάτ(ι) να βρέξ(ει)*, υποκ. το *ματούδ(ι)*, για δυο *ματούδια χαμηλά*, (Ν.Π.γ' τρ. 138.2), ως μάτι φυτού αλλ. λέγεται το *μπιμπίκ(ι)*, η *τσίμπλα*· ειδικά στο αμπέλι λέγεται και όλη η βέργα που αφήνεται με το κλάδεμα, *άφσα τρία μάτια* = άφσηα τρεις βέργες στο κλάδεμα, [όμμα > αρχ. όμμάτιον > μσν. μάτιν].
- ματουγυάλια**, τα· γυαλιά ηλίου ή διορθωτικά της όρασης, [*μάτ(ι)* + *γυαλί*].
- μάτσα**, η· γάτα, [σλ. *maška*(=γάτα)].
- ματσαρόκουσ**, ο· αρσενικός γάτος, [*μάτσα* + *-ρόκουσ*].
- μάτσασ**, ο· αδηφάγος, λαίμαργος, μόνο όμως στη φρ. *λείζας μάτσασ*, [*ματσιαλώ*].
- μάτσ(ι)**, το· η γάτα στη γλώσσα των νηπίων, φωνή για να φωνάζουν τις γάτες, [*μάτσα*].
- μάτσιαλα**· επίρρ. ζουληγμένα, διαλυμένα, λ. γνωστή από τη φρ. *τσιάτσιαλα μάτσιαλα*, [*ματσιαλώ* και επίδρ. του *τσιάτσιαλα*].
- ματσιαλάου**, -ώ· ρ., *ματσιαλούσα/-λνούσα*, *ματσιαλίξα/-λτσα*, μασουλίζω, μασώ κάτι συνεχώς και για πολύ, *ματσιαλώ τ' μαστίχα μ'*, κατανικό κάποιον, *ματσιαλά τουν ρα Γιώργη...* = *φάτουν*, νίκησέ τον ..., [αρχ. *μασ(σ)άομαι* > μασώ > μασουλώ].
- ματσιατάκα**, τα· τα φυτά της παπαρούνας, όταν είναι τρυφερά και φαγώσιμα· γίνεται μ' αυτά *πίτα* ή *μπουρανί*, αλλ. *ματσιατία{-τχια}*, ** [*ματσιαλώ* + *-τκουσ*, επειδή τρώγονται].
- ματσιούλασ**, ο· δεξ *τσιούλασ*, ** [*ματσιαλώ*].
- ματσούκ(ι)**, το· ειδικό μαστίγιο φτιαγμένο από δεμένα λουριά και ξύλινη λαβή· το γνωστό παιγν. του εμπορίου με τον χάρτινο σωλήνα που όταν φυσούν μέσα του απλώνεται, αλλ. το *φουσιρό*, το *φουρφούρ(ι)*, [ιταλ. *mazuco* > μσν. ματσούκιν].
- μαυράγιουσ**, ο· ο υποκριτής, αυτός που παριστάνει τον άγιο ενώ είναι στραβός και ανάποδος, (Νιγρ.), [*μαυρου-* + αρχ. ἄγιος].
- μαυρόκουτα**, η· μαυρόκοτα, νερόκοτα, *μπάλιτζα*, *Fulica atra*.
- μαυρου-** μαυρο-, ως πρώτο συνθετικό, όταν δεν τονίζεται η συλλαβή -ρο-, π.χ. *μαυρουφρύδα*, [αρχ. μαυρός > μσν. μαῦρος].
- μαυρουγανιάζου**· ρ., για αρ. χρ. δεξ *γανιάζου*, αδυνατίζω και το χρώμα μου γίνεται μελαψό από την ταλαιπωρία και το κάψιμο στον ήλιο, [*μαυρου-* + *γανιάζου*].

- μαυρουγλίν(ι)**, το· είδος ποταμόψαρου, μαυριδερό στο χρώμα και γλοιώδες στην αφή, [μαυρου- + μτγν. γλίνα(=λαδερή λάσπη, χοιρινό λίπος)].
- μαυρουκουκαλιάζου**· ρ., *μαυρουκουκάλιαζα*, -*λιασα*, γίνονται υπερβολικά αδύνατος και το χρώμα μου σκούρο· σε σχέση με το *μαυρουγανιάζου* υπερισχύει η σημασία του αδυνατίζω, [μαυρου- + αρχ. κόκκαλος].
- μαυρουματούσα**, η· μαυρομάτα, [μαύρος(< αρχ. μαυρός) + μάτ(ι)].
- μαύρου πιπέρ(ι)**, το· το *μαυρουπίπιρου*.
- μαυρουπίπιρου**, το· *πιπέρ(ι)* από καρπό των τροπικών χωρών, που χρησ. σπασμένο ή άσπαστο ως μπαχαρικό, αλλ. *μαύρου πιπέρ(ι)*, [μαυρου- + *πιπέρ(ι)*].
- μαυρουπούλ(ι)**, το· είδος πουλιού, το ψαρόνι, *Sturnus vulgaris*.
- μαυρουτήγανου**, το· το τηγάνι που είναι μαύρο μέσα-έξω, υβρ. ο μελαψός, [αρχ. τήγανον > *μαυρου-* + μσν. τηγάνιν].
- μαυρουφόκαλου**, το· φ. του γένους *Tamarix* sp. (αρμυρίκι) και η σκούπα που γινόταν από αυτό, μόνο όμως για τις αυλές, δεξ *φουκάλ(ι)*, [μαυρου- + *φουκάλ(ι)*].
- μαυρουχαχάλιαζου**· ρ., *μαυρουχαχάλιαζα*, -*χάλιασα*, γίνονται αδύνατος και μαύρος από την ταλαιπωρία, [μαυρου- + *χαχάλι*(δεξ *χαχάλας*)].
- μαχαλάς**, ο· συνοικία, γειτονιά, *στον απάν του μαχαλά ...*, δεξ Ν.Π.γ' τρ. 252.1 και 390.0, [τουρ. mahalle].
- μαχάου**· -μαχώ, κατ. επιτακτικών ρ., π.χ. *τσιρουμαχάου*.
- μαχιές**, οι· ξύλα της στέγης που συνδέουν το *καβαλάρ(ι)* με τους τοίχους της οικοδομής, **[τουρ. mahfe(=διπλό καλάθι-θέση σε μια καμήλα, αντίστοιχο με το δικό μας δισάκι), από τον τρόπο στήριξης τους και την κλίση τους].
- μαχιριά**, η· {-ιά}, *μαχαιριά*, [αρχ. μαχαίριον > *μαχαιριά*].
- μαχιρουδ(ι)**, το· μικρό αναδιπλούμενο μαχαίρι, σουγιάς, [αρχ. μαχαίριον > μσν. μαχαίριν].
- μαχμουρλής**, -*λού*· αυτός που συνέχεια είναι *μαχμούρς*, αλλ. *μαχμουρλίθκος*, -*κ(η)*, -*κου*, [μαχμούρς + -*λής*].
- μαχμουρλούκ(ι)**, το· νύστα, η κατάσταση του *μαχμούρ(η)*, [μαχμούρς + -*λούκ(ι)*].
- μαχμούρς**, ο· νυσταλέος, αυτός που νυστάζει, γιατί σηκώθηκε πριν από την ώρα του, [τουρ. mahmur(=μεθυσμένος, αγουροξυπνημένος, νυσταγμένος, νωθρός)].
- Μαχμουτλί**, το· παλιό όν. του χωριού Τριανταφυλλιά, [Μ.Τ. Mahmoudli].
- μάχνα**, η· η φορά στα άλματα ή στις ρίψεις, μτφ. φωνή για μάλωμα, για διώξιμο, μτφ. η επίπληξη, *έφαγι τ' μάχνα τ' κι έφκι μάνι μάνι*, **[αρχ. μάχλος(=ζωηρός, δυνατός), λατ. magna (=δυνατή)].
- μαχνίζου**· ρ., *μάχνιζα*, *μάχνισα/μάχνιζα*, *μαχνίσ(η)κα*, δίνω φορά για κίνηση ή ρίψη, μέλλ. θα *μαχνίσου/μαχνίζου*, *μάχνισι την πέτρα να πάει μακριά*, [μάχνα].
- μαχόζ(ι)κους**, -*κ(η)*/-*κια*, -*κου*· υπόξινος, *μαχόζ(ι)κου μήλον*, [τουρ. mayhos(=υπόξινος)].
- μαχός**, ο· βρύο, λειχήνα, μούσκλο, πρασινάδα που αναπτύσσεται και απλώνεται πάνω σε δέντρα, σε πέτρες κλπ., *Xanthoria parietina*, *ξύλα μι μαχό*, δεξ πρμ. 283, **[τουρ. mayhos (=τούρτα)].
- μαχουμένους**, -*ν(η)*, -*νου*· αυτός που έπιασε πάνω του *μαχός*, *ξύλα μαχουμένα*, μτφ. ο γεροφτιαγμένος, ο σημαντικός, επειδή ο *μαχός* βρίσκεται στα παλιά, τα γερά δέντρα, και ειρων. το αντίθετο, *μαχουμένους συμπέθιρους*, [μαχός].

- με·** το επίρρ. μέσα, όταν ακολουθείται από τα εμπρόθετα άρθρα στον, στην, στο και τους ιδ. τύπους τους, *ρίζι τον με στη φουτιά*, (δημ. τρ. 2.5), δεσ πρμ. φρ. 118, *αλλ. μες*.
- μεθύζου·** ρ., *μέθυζα, μέθυσα, μεθώ, τους άντρες τους μεθύζουμε και τους αποκοιμίζουμε*, (Ν.Π.γ' τρ. 487.0), δεσ *μιθύζου, μιθώ*.
- μέθσα·** τύπος του ρ. *μιθώ*, δεσ πρμ. φρ. 83.
- μείξιους, ο·** δεσ *μύξιους* 1, 2.
- μειούμς, ο·** ο ασήμαντος, ο ανήμπορος, ο άνθρωπος που χαρακτηρίζεται «λίγος», [αρχ. μειώω (= ελαττώνω, παριστάνω κάτι μικρότερο από ό,τι είναι, υποβιβάζω, γίνομαι μικρότερος/χειρότερος/ασθενέστερος)].
- μέλ(ει)·** ρ. απρός., παρ. *έμιλι, δε μι μέλ(ει)* = δε με νοιάζει, *δε μ' έμιλι* = δε μ' ένοιαζε, [αρχ. μέλει μοι (=φροντίζω)].
- μέλουρα, η·** η ρευστότητα του μελιού, η μικρή ρευστότητα, *βάζουμε λίγου αλιβρούδ(ι) για να έχ(ει) λίγ(η) μέλουρα του ζμί*, [αρχ. μέλι + κ. κατ. -ούρα].
- μέλτσα, η·** μέλισσα, δεσ πρμ. 22, [αρχ. μέλισσα].
- μένου·** ρ., *έμινω/έμνησκα, έμεινα, μένω, πρ. μείνι, μείντι*, δεσ *μνήσκου*, [αρχ. μένω].
- μέντα, η·** το αρωματικό φ. μίνθη και το άρωμά του, γενική ονομασία των ζαχαρωτών, *θέλου μέντις 'π' του πανηγύρ(ι)*, [αρχ. μίνθη > μτγν. μίνθα > λατ. menta].
- μερ·** λ. γνωστή από τη φρ. *φτος είναι μερ χαμπάρ(ι)*, δεσ *χαμπάρ(ι)*, [τουρ. merhaba (σε ελ. μετ. νυστάζω)].
- μέρια, τα·** {-ργια}, μέρη, τόποι, [αρχ. μέρος > μέρη].
- Μέριαν(η), η·** το παλιό όν. του χωριού Λυγαριά, [M.T. Marian].
- μες·** επίρρ., μέσα, *μες σ' μέσ(η) πάτσις*, [αρχ. μέσος > μσν. μέσα].
- μέσ(η)-μέσ(η)·** ως επίρρ. καταμεσίς, στο μέσον, ανάμεσα, *σ' μέσ(η)-μέσ(η) πάτσις*, δεσ *με*, [αρχ. μέση].
- με σ' μέσ(η)·** φρ. που χρησ. ως επίρρ. μέσα στη μέση, δεσ *με*.
- μες στου μπαμπά μου την αυλή·** ομαδ. παιγν. με κύρια στοιχεία την *καβάλα* και την *τύχη*. η αλλαγή των ρόλων γινόταν, όταν αυτοί που έστρωναν μάντευαν σωστά πόσα δάχτυλα έδειχναν αυτοί που ήταν *καβάλα*. παρόμοιο ήταν το αρχ. *κέλευσον*, (X.Λ. σ. 300), δεσ και π.
- μετζάρες·** μεγεθ. της λ. *μιτζίτ(ι)*, *τρεις μετζάρες παπτσάρες, Στέργιου μ', πάππους σ' σ' αγόρασε*, (Ν.Π.γ' τρ. 490.2), [τα *μιτζίτια* {μιτζί-τγια} (= παλιά χρυσά ή ασημένια τουρ. νομίσματα), τα *μιτζίκια* (= τελειώματα σε κέντημα)].
- μέτζμα, το·** μέθυσμα, μεθύσι, [μέθυ(=κρασί) > αρχ. μέθη > μέθυσμα].
- μέτρημα, το·** και στα παιχνίδια η ενέργεια του *μιτρώ*.
- μέτσκα, η·** αρκούδα, [βουλ. metska(=αρκούδα)].
- μηλαδέρφια, τα·** ετεροθαλή αδέρφια, [αρχ. άλλήλων + αρχ. άδεροφος > αλληλάδεροφος > μηλαδέρφι(παρετυμολογία)].
- μηλίγγια, τα·** οι κρόταφοι, τα μελίγγια, [αρχ. μήνιγξ > μσν. μηλίγγιν].
- μηλιγγίτς, ο·** η ασθένεια μηνιγγίτιδα, [*μηλίγγια*].
- μηλούδα, η·** υπ της λ. *μηλιά· μηλούδα μου καλή*, [δεσ *μπλια*].
- μηναίου, το·** μισθός ενός μήνα, μηνιατικό, *κατ 'π' του μηναιίου είναι φτος*, [μην > αρχ. μηνιαϊός].

- μηνώ**· ρ., από τα δημ. τρ. είναι γνωστός μόνο ο τύπος του αόρ. *μήνιασι* (= έστειλε μηνυμα)· *ραβουνιασκόσ σ' σι μήνιασι καλτσούδια να τουν στείλεις*, (Ν.Π.γ' τρ. 613.0), [μσν. μηνάω].
- μηχανούδα**, η· η ξύστρα για τα μολύβια, [μῆχος(=μέσο) > αρχ. μηχανή].
- μι 1**· αντων., μου, με, *μένα μη μι λες*, [αρχ. ἐγὼ > μου/με].
- μι 2**· προθ., με, *μι μένα μην τα βά(ει)ζς*, δεσ πρμ. φρ. 88 και 89, [αρχ. προθ. μετὰ > μσν. μέ].
- μια, μία**· {μνια, μί-α}, *μία, μια{μνια} φουρά κι έναν κιρό...*, *μι τη μία τουν πέτυχα του λαγό*, [αρχ. μία].
- μια ιδέα**, η· η κ. σημ., μτφ. ελάχιστη ποσότητα, *κόψτου μια ιδέα του πανί*, [αρχ. ιδέα].
- μια μικρή Ελένη**· παιχν. μιας ομάδας μικρών κοριτσιών, στο οποίο την ατμόσφαιρα τη δημιουργεί το τραγούδι *μια μικρή Ελένη* και η προσπάθεια της μάνας να πιάσει με κλειστά μάτια ένα κορίτσι της ομάδας για την αλλαγή των ρόλων.
- μιάου**, το· {μιά-ου}, η γάτα στη νηπ. γλώσσα, η φωνή της γάτας.
- μια παπαδιά**· παιχν. μικρών κοριτσιών, με τραγούδι και ρυθμικές κινήσεις, που παιζόταν από ζευγάρια κοριτσιών και είχε ως στόχο να συντονίζονται οι κινήσεις των μικρών κοριτσιών με αυτές των μεγάλων, [από τους στίχους του τρ.].
- μιάφρα**· επίρρ., μία φορά, δεσ και *μνιάφρα*, [μία + φουρά].
- μια ωραία πεταλούδα**· το γνωστό ομώνυμο παιχνίδι.
- μιαλουπαιδ(ι)**, το· άντρας ανύπαντρος σε αρκετά μεγάλη ηλικία, πριν γίνει γεροντοπαλήκαρο, [αρχ. μέγας > μεγάλος + παιδί(πιδί)].
- μιαλουπιφτιάκος, -κ(η), -κου**· αυτός που γίνεται ή αναφέρεται στη Μεγάλη Πέμπτη, *ήταν αμαρτία του μιαλουπιφτιάκου τ' αβγό να του δώσουν σι σκλι ή σι γατί, γι' αυτό κι δεν έδουναν τέτοια αβγά σι μικρά πιδιά να τα φάν' μοναχά τ'ς σ'ν αυλή*, [αρχ. μέγας + Πέφτ(η)].
- μγγινές**, ο· λ. που χρησ. για κακοχαρακτηρισμό τσιγγάνου, όπως στη φρ. *α ρα τσιγγινέ μγγινέ* = α βρε παλιόγυφτε, [τουρ. mengene(=κακία)].
- μγγιούρς**, ο· αλλ. ο *μιντιούρ(η)ς*.
- μίγκους**, ο· {μίν-γκους}, κοντός, **[τουρ. mini(=μικρός) + -κους].
- μιζέ**· επίρρ., το φαγητό χωρίς ψωμί, *φάτου του τυρί μιζέ* = φάγε το τυρί χωρίς ψωμί, [τουρ. meze].
- μιζές**, ο· μεζές, υποκ. το *μιζιδάκ(ι)*, [μιζέ].
- μιζικλίκ(ι)**, το· μεζελίκι, ο εκλεκτός μεζές, αλλ. *μιζιλίκ(ι)*, [μιζέ + -λίκ(ι) > μιζιλίκ(ι) > μιζικλίκ(ι)].
- μίζιρους, -ρ(η), -ρου**· μίζερος, φιλάργυρος, ιδιότροπος, γκρινιάρης, δύστροπος, [ιταλ. misero].
- μιθύζου**· δεσ *μεθύζου*.
- μιθώ**· ρ., *μιθούσα, μέθ(υ)σα/μέθσα*, μεθώ, μτχ. *μιτζμένους, -ν(η), -νου*, [αρχ. μεθύσχω > αόρ. ἐμέθυσσα > μεθώ].
- μιθουκουπάου**· ρ., *μιθουκουπούσα, μιθουκόπσα*, μεθοκοπά, μεθώ συχνά, [αρχ. μέθη + -κουπάου].
- μιντάν(ι)**, το· μεϊντάνι, ομαλό ανοιχτό μέρος/επιφάνεια, [τουρ. meydan(=πλατεία, ξέφωτο)].

- μικάμ(ι)**, ο· το γύρισμα της φωνής στα τραγούδια, (Νιγρ.), ****[τουρ. mekân(=θέση, διάστημα)]**.
- μικράτα**, τα· η μικρή ηλικία, *στα μικράτα μ' πέρασα καλά*, [αρχ. μικρός].
- μικρός μήνας**, ο· ο μήνας Φεβρουάριος, *αλλ. κουτσοφλέβαρους*.
- μιλάν(ι)**, το· μελάνη, [αρχ. μέλας(=μαύρος) > μελάνη].
- μιλανί**, το· το χρώμα της μελάνης, *χαρακτηρισμός μολυβιού που έγραφε, όταν το σάλιωναν, με γραφή κοκκινωπής μελάνης*, [μιλάν(ι)].
- μιλάου**, -ώ ρ., *μιλούσα, μίλσα/μίλτσα/μίληξα, μιλήθκα*, ομιλώ, μέλλ. *θα μιλήξου*, *αλλ. ουμιλάου/μιάου/μλω/μπλάου*, δεσ δ.δ. 3. α', [αρχ. όμιλω].
- μιλάτους**, -τ(η), -του· μελάτος, παχύρευστος σαν το μέλι, *μιλάτου αυγό*, [αρχ. μέλι].
- μιλιάδ(ι)**, το· το δασικό φ. μελιός, φράξος, Fraxinus ornus, με σκληρό ξύλο από το οποίο στην εποχή του Ομήρου έκαναν κοντάρια, (Όμηρος Ε' 655, Ζ' 65 κ.), *ενώ σήμερα κάνουν τ'ς πλουκοί κι τα σαρίκια για του καπνό*, *επ. μιλιαδίσιους*, -σια, -σιου, [αρχ. μελία > μελιός].
- μιλιέτ(ι)**, το· φυλή, ράτσα, έθνος, αλλά και άτομο, *κίόρκου μιλιέτ(ι)*, [τουρ. millet (=έθνος)].
- μιλικιέτ(ι)**, το· στη Νιγρ. το *μιμπλικιέτ(ι)*, το *μαμλιακέτ(ι)*.
- Μιλινικιώτς**, -τσα· ο καταγόμενος από το Μελένικο.
- μίλις**· δεσ *μίλ(οι)*.
- μιλίσσι(ι)**, το· μελίσσι, σμήνος μελισσών, κυψέλη με μέλισσες, *έχου 40 μιλίσσια*, [αρχ. μέλισσα > μτγν. μελίσιον].
- μιλισσοκόφνου**· μελισσοκόφινος, κοφίνι-κυψέλη, [μιλίσσ(ι) + κοφίνι(δεσ *κουφίνα*)].
- μιλισσοφάγους**, ο· το πουλί μελισσοφάγος, Merops apiaster, [μιλίσσ(ι) + -φάγους].
- μιλιτάου**, -ώ ρ., *μιλιτούσα, μιλέτσα*, μελετώ, *επ. μιλιτιρός*, -ριά, -ρό, [αρχ. μελετάω].
- μιλλόνυφ(η)**, η· γυναίκα που ετοιμάζεται για γάμο, *μελλόνυμφη*, [αρχ. μελλόνυμφος].
- μίλνοι**· χίλιοι, *χίλνοι μίλνοι καλουγέρ(οι)*, δεσ αίν. 47, [μίλ(οι)].
- μίλ(οι)**, **μίλις**, **μίλια**· {-λίοι}, χίλιοι, *αλλ. μίλνοι*, δεσ αίν. 45, [λατ. mille(=χίλιοι)].
- μιλούρα**, η· το έντομο μελίγκρα και το υγρό, σαν μέλι, που αφήνει στα φύλλα των φυτών· πριν από την κυκλοφορία των φυτοφαρμάκων την αντιμετώπιζαν γενικώς με πλύσιμο των φύλλων· στη Νιγρ. την καταπολεμούσαν και αλλιώς, έβραζαν *κότριν* ή *τσουκνίδες* και με το υγρό που έπαιρναν ράντιζαν τα φυτά του καπνού στο χωράφι, [αρχ. μέλι].
- μιλσάς**, ο· μελίσσας, μελισσοκόμος, [αρχ. μέλισσα].
- μιλτζιάνα**, η· η μελιτζάνα, δεσ *παλιτζιάνα*, [ιταλ. melanzana > μσν. μελιτζάνα].
- μιλτούια**, τα· {-λτού-ια}, βραχιόλια, (προσφ.), [αρχ. μίλτος(=κόκκινο χρώμα από αιματίτη)].
- μίλτσα**· μίλησα, αόρ. του *ουμιλάου/μιάου/μλω/μπλάου*.
- μιλώνου**· ρ., *μέλωνα*, -σα, μελώνω, γίνομαι πυκνόρρευστος, όπως το μέλι, *του πικμέζ(ι) πρέπ(ει να μιλώσ(ει))*, [αρχ. μέλι > μελώνω].
- μιμπλικιέτ(ι)**, το· πλήθος κόσμου, *έχ(ει) κειαπέρα μιμπλικιέτ(ι)*, *τι να σι πω!* [τουρ. memleket(=χώρα, κράτος επικράτεια) < (Π.Κ.) αραβ. mamlaka(t)].
- μιντάνα**, η· ποικιλία σταριού, που την προτιμούσαν για την παρασκευή αφράτου και άσπρου ψωμιού, είχε δυο ποικιλίες, την άσπρη και την κόκκινη, [από το όν. της

ιταλικής πόλης Mentana].

μιντέρ(ι), το· μιντέρι, κατασκευή για κάθισμα, με βάθος που εξασφάλιζε άνετο κάθισμα και πλάτος από τοίχο σε τοίχο στο δωμάτιο, [τουρ. minder].

μιντιούρ(η)ς, ο· μεντιούρης, διοικητής στη Νιγρίτα επί τουρκοκρατίας, που ήταν Χριστιανός, με προνόμια άγνωστης προέλευσης, αλλ. *μιγγιούρς*, **[τουρ. mintika (=περφέρεια χώρας, συνοικία) + -ρ(η)ς].

μιντισές, ο· μεντεσές, στροφέας πόρτας, παράθυρου κλπ., [τουρ. mendese].

μιντούδα, η· υποκ. της λ. *μέντα*.

μιντσισιόλις, οι· η λ. χρησ. για την αναφορά στις σόλες των παπουτσιών, *παπούτσια μιντσισιόλις κι κείνα βρισέ*, (δημ. τρ. 4.5), σπάνια η λ. χρησ. χωρίς να περιέχει τη σημ. της πρόθ. "με", π.χ. *θέλου να μι βαντς κινούργις μιντσισιόλις* = ... καινούριες σόλες", αλλ. *μιντσισιόλις*, **[πιθανώς προέρχεται από την αλλοίωση της φρ. "παπούτσια με τις σόλες" (δηλαδή όχι *τσιαρβούλια*) > *παπούτσια μι τις σιόλις* > *παπούτσια μιντσισιόλις*. Η χρήση της λ. χωρίς τη σημ. της πρόθεσης "με", οδηγεί επίσης στην πιθανή εκδοχή να έχει σχέση με το ιταλ. mezzo(=μέσος, μεσαίος)].

μιούμς, ο· δεξ *μειούμς*.

μιράδ(ι), το· μερίδιο, δεξ *μοιράδ(ι)*, [αρχ. μερίς > μεράδι].

μιρακλάντω· ρ., -*ντούσα*, -*ντσα*, -*ντίσ(η)κα*, με πιάνουν τα μεράκια, μερακλώνομαι, αλλ. *μιρακλώνου*.

μιρακλής, -**λού**, -**λίθκου**· μερακλής, πληθ. θηλ. *μιρακλούδισ*, *μιρακλούσις*, [τουρ. merak > merakli].

μιρακλώνου· ρ., *μιράκλωνα*, -*κλωνα*, -*κλώθκα*, μερακλώνω, καταλαμβάνομαι από μεράκια, [μιρακλής].

Μιράς, ο· τοπων., χέρσα έκταση στη Βάλτα γεμάτη *τσικούτια*, που χρησ. για βοσκότοπος, [τουρ. mega(=βοσκότοπος)].

μιριά, η· {-ριά/-ργιά}, η πλευρά, η περιοχή, η αριστερή ή η δεξιά πλευρά του σώματος, *πιάσκι μιριά μ'* = πιάστηκε η πλευρά μου(πόδι, χέρι, κλπ.)· ο διπλανός μας, *διε 'πού δω τ' μιριά μας* = δεξ το διπλανό μας, [αρχ. μέρος > μσν. μεριά].

μιριάκα, η· {-ριά-}, μεγεθ. της λ. μέρα, καλή μέρα, μέρα πολύ κατάλληλη για αγροτική δουλειά, [αρχ. ήμερα > μσν. μέρα].

μιριμέτ(ι), το· μερεμέτι, μικροεπισκευή, μτφ. χτύπημα, ξυλοδαρμός, *τονν τράβηζα ένα σουλτάν μιριμέτ(ι)*, [τουρ. megame].

μιριμιτεύου· ρ., *μιριμέτιβα*, *μιριμέτιψα*, κάνω *μιριμέτια*, ουσ. *μιριμέτιμα*, [μιριμέτ(ι)].

μιριού/μιριώ/μιριών· ημερών, *δώδικα μιριού νυφούδα χήρα πάει στη μάνα της*, (N. Π.γ' τρ. 48.7), [αρχ. ήμερα].

μιρίτσα, η· υποκ. της λ. μέρα, *πά(ει) μιρίτσα μ' καλή κι απόμνι του καπνό*, [μέρα (δεξ *μιριάκα*)].

μίρλα, η· η συνεχής γκρίνια, το συνεχές σιγανό κλάμα, [τουρ. mirla(=γκρίνια, παράπονο)].

μιρλιάζου· ρ., παρ. *μίρλιαζα*, γκρινιάζω συνεχώς, κλαίω συνεχώς με σιγανό κλάμα, *όλ(η) μέρα μιρλιάζ(ει) φτο του πιδί*, [μίρλα].

μιρλιάρς, -**ρου**, -**ρκου**· αυτός που συνεχώς *μιρλιάζ(ει)*.

μιρου· μερο-, ημερο-, ως πρώτο συνθετικό, όταν δεν τονίζεται η συλλαβή -ρο-, π.χ. "μιρουδούλι, μιρουφαί".

- μυρξιά**, η· το δασικό δ. μυρική, [βυζ. μυρξία].
- μισάδ(ι)**, το· για χωράφι, έκταση 1000-1250τμ., μισό *στρέμμα*, αλλ. το *μισάδ(ι)*, [αρχ. ἥμισυς > μσν. μισός].
- μισάλα**, η· μεσάλα, τραπεζομάντηλο, [*μισάλ(ι)*].
- μισάλ(ι)**, το· στενόμακρο πανί που έστρωναν στην *πνακουτή*, [λατ. mensalium > μσν. μεσάλιον > μεσάλι].
- μισαλούδα**, η· υποκ. της λ. *μισάλα*, πετσέτα για τύλιγμα του ψωμιού στον *τρουβά* ή στο πανέρι, πετσέτα φαγητού, *δε διπλώνουν τ' μισαλούδα ύστρα 'π' του φαῖ*, [*μισάλα*].
- μισάντρα**, η· μεσάντρα, μεγάλη ξύλινη ή και χτιστή ντουλάπα, που χρησιμοποιούσαν πριν καθιερωθούν οι *καρδουρόμπις*, [αρχ. μέσον + μτγν. ἄνδηρον (=πρόχωμα)].
- μισαριά**, η· {-ιά}, το μέσον κάποιου χώρου, *με σ' μισαριά στον χαϊάτ(ι) τ' άφκις του σκιπάρ(ι)*, [αρχ. μέσος].
- μισιάρκουζ, -ρκ(η), -ρκου**· μεσιακός, αυτός που ανήκει εξίσου σε δυο, δεξ πρμ. 351, [*μισιάρς*].
- μισιάρς, -ρου/-ρσα, -ρκου**· αυτός που καλλιεργεί τη γη κάποιου, χρησιμοποιώντας τις εγκαταστάσεις του και παίρνοντας το μισό της παραγωγής, πληθ. οι *μισαροί*, οι *μισιάρδεις*, [*μισός*].
- μισιές**, ο· πλατύφυλλο είδος βαλανιδιάς, αλλ. *κλαδί*, [τουρ. mese(=δρυς)].
- μισιός, -σιά, -σιό**· μεσαίος, *μισιά πόρτα τ'ς ικκλησιάς*, [αρχ. μεσαῖος].
- Μισίρ(ι)**, το· η Αίγυπτος, *'που μέσα 'π' του Μισίρι*, (τραγ. του Μάρτη), [τουρ. Misir(=Αίγυπτος) < από το αραβικό της όν. Masir/Misir].
- μισίρ(ι)**, το· το φ. αραβόσιτος ή ο σπόρος του, *καλαμπόκι*, [μέσο οθωμ. misir boğdayı (=σιτάρι της Αιγύπτου), το *καλαμπόκι* οι Τούρκοι το καλλιέργησαν πρώτα στην Αίγυπτο κι από εκεί ήρθε στην Ελλάδα].
- μισιρίτκουζ, -κια/-κ(η), -κου**· φτιαγμένος από *καλαμποκίσιο* αλεύρι, *μισιρίτκουζ ψουμί*, [*μισίρ(ι)* + *-ίτκουζ*].
- μισίρκουζ, -ρκα**· κούρκος, *γαλοπούλα*, [*Μισίρ(ι)* + *-κουζ/-κα*, δεξ *μισίρ(ι)*].
- μισιρός, -ριά, -ρό**· μισερός, *σακάτης*, [*μισός*].
- μισίτς**, ο· μεσίτης, *καπνομεσίτης*, [αρχ. μέσος > μτγν. μεσίτης].
- μισίτσ(ι)**, το· η μέση, το *μισοτελείωμα*, η λ. *χρησ. ως υποκορ. στα παραμύθια*, δεξ *αρχινίτσ(ι), μπιτίτσ(ι)*, [*μισός* + *-ίτσ(ι)*].
- μισό-, μισου-, 1**· ως πρώτο συνθ. δίνει τη σημ. *μισός*, π.χ. *μισόπουρτα*.
- μισό-, μισου-, 2**· ως πρώτο συνθ. δίνει τη σημ. *μισός*, π.χ. *μισόγιουμους*.
- μισόγιουμους, -μ(η), -μου**· *μισογεμάτος*, *μισόγιουμ(η) στάμνα*, [*μισό-* 2 + *γιουμόζου*].
- μισό πουδάρ(ι)**· το πλάτος του πέλματος στις διαδικασίες προετοιμασίας των παιχιδιών, [*μισός* + *πουδάρ(ι)*].
- μισόπουρτα**, η· η πόρτα ανάμεσα σε δυο δωμάτια, [*μισό-* 1 + *πόρτα*].
- μισός, -σή, -σό**· μισός, [αρχ. ἥμισυς > μσν. μισός].
- μισούδ(ι)**, το· κέρμα μισής δραχμής, αλλ. το *μισούδ(ι)*, [*μισός* + *-ούδ(ι)*].
- μισουλαβώ**· ρ., *μισουλαβούσα/λάβινα/-λαβίνισ(η)κα, μισουλάβσα*, *μεσολαβώ*, [αρχ. μεσολαβέω].
- μισουμάλλινου**, το· υφαντό στο οποίο το υφάδι ήταν μισό μαλλί και μισό νήμα,

[μισός + μαλλί].

μισουχείμουνου, το· μεσοχείμωνο, δεσ πρμ. 76, [μισου- 1 + χ(ει)μώνας].

μισταργός, ο· υπάλληλος με ετήσιο μισθό, δεσ και δούλους, υποκ. το *μισταργούδ(ι)* = το μικρό παιδί με την ίδια σχέση εργασίας, [αρχ. μισθός + αρχ. αίρω/ἄρυνμαι > μίσθαρος(= μισθωτός εργάτης)].

μιτακινώ· ρ., *μιτακινούσα, μιτακίντσα, μιτακινήθκα*, μετακινώ, [αρχ. μετακινῶ].

μιταλαβαίνου· ρ., *μιταλάβινα/-λαβίνισκα, μιτάλαβα*, μεταλαβαίνω, κοινωνώ, [αρχ. μεταλαμβάνω].

μιταλαβιά, η· θεία κοινωνία, μετάληψη, [μιταλαβαίνου].

μιταλλίκ(ι), το· παλιό τουρκικό νόμισμα, [μέταλλον > αρχ. μεταλλικός > μsn. μεταλλίσιον].

μιτάνοια, μιτάνα, η· {-ια}, προσκύνημα με ή χωρίς γονυκλισία, ως εκδήλωση λατρείας, σεβασμού, αίτησης για συγχώρηση, [αρχ. μετάνοια].

μιταξουπούλ(ι), το· ο μεταξοσκώληκας, το κουκούλι, [μτγν. μετάξιον + πουλί, δεσ πλι].

μιταποιώ· ρ., *μιταποιούσα, μιταποιί(η)σα, μιταποιήθκα*, μεταποιώ, για ρούχα τα γυρίζω από την ανάποδη, *μιταποιί(η)σα του σακάκ(ι) μ'*, [αρχ. μεταποιέω].

μιτάρ(ι), το· εξάρτημα του αργαλειού· τα δυο *μιτάρια* κινούν τις κλωστές από το στημόνι, τις μισές πάνω, τις μισές κάτω, για να περνά ανάμεσα το υφάδι, [αρχ. μίτος > μτγν. μιτάριον].

μιταρόβιργις, οι· οι βέργες για τα μιτάρια, [μιτάρ(ι) + βέργα].

μιτζίκια, τα· κεντημένο τέλειωμα μικρού πλάτους, που γινόταν με *τσιγκιλάκ(ι)*, σε *σιαμούδια*, πετσέτες κλπ., υποκ. τα *μιτζικούδια*· σε δημ. τρ. αναφέρονται, αντί για *μιτζίτια*, ως νομίσματα, (Ν.Π.γ' τρ. 490.1), [τουρ. menzil, σε ελ. μετ. θέτω όρια].

μίτζιρας, ο· λ. χωρίς δική της σημ., με παράγ. τα *μίτζιρα*, η *μιτζιριά*, που χρησιμοποιούνται ως ομοιοκατάληκτα του *τζίτζιρα* σε γλωσσοδέτη, δεσ δ.δ. 3. β'..

μιτζίτ(ι), το· παλιό χρυσό ή ασημένιο τουρ. νόμισμα, *μιτζίτια* {-τχια}, [τουρ. mecit].

μιτζμένους, -ν(η), -νου· μεθυσμένος, δεσ πρμ. 35, 36 και 267, [αρχ. μεθυσμένος].

μι τιαντά· {τιαφ-}, με αυτά, *μι τιαντά που κάντς δε θα διεις χαΐρ(ι)*, [δεσ *μι τιμένα*].

μι τικέινουν, -ν(η), -νου· με εκείνον, [δεσ *μι τιμένα*].

μι τιμένα· με εμένα, πληθ. *μι τιμάς*, [αρχ. μετά(=μαζί, με) + αρχ. έμοϋ **> μετ' έμοϋ > μετ' εμένα > *μι τιμένα*, ανάλογα *μι τισένα, μι τιποιόν, μι τικέινουν* κλπ.].

μι τιποιόν· με ποιον, δεσ *μι τιμένα*.

μι τισένα· με εσένα, πληθ. *μι τισάς*, [δεσ *μι τιμένα*].

μιτός, ο· εμετός, [έμῶ > αρχ. έμετος > μsn. έμετός].

μιτρίδ(ι), το· σκεύος για μέτρηση ρευστών, *χείλ(ι) μ(ι) αχείλ(ι) του γιόμουσι του μιτρίδ(ι)*, [αρχ. μετρῶ].

μιτρώ· ρ., *μιτρούσα, μέτρησα, μιτρήθκα*, μετρώ, ως παθ. *μιτριούμι* = συγκρίνομαι με κάποιον στο ύψος, *μιτριούμαστι ποιος είναι πιο ψηλός*· στα παιχν. κληρώνω με κάποιο λάχνισμα, [αρχ. μετρέω].

μίγλα, η· δεσ *μύγλα*.

μλάου, μλω· ρ., *μλούσα/μπλούσα, μίληξα/μίλτσα*, ομιλώ, δεσ *ουμιλάου* και *μπλάου*, (Νιγρ.), [μιλάου].

μνήσκου· ρ., παρ. *έμνησκα*, ο αόρ. σχημ. από τα ρ. *μένου, κάθουμι*, κατοικώ, μένω

- μόνιμα ή προσωρινά, *τα βράδια μνήσκου σ' Νιγγίτα*, [μένου > έμνησκα > μνήσκου].
- μνι**, το· το αιδοίο της γυναίκας, [λατ. *munus*(=δώρο, χάρισμα, χαριτωμένο πράγμα) > βυζ. *μουῖνος* > υποκ. *μουνίν* > *μουνί*, Κ.Σ.].
- μνιάφρα**· επίρρ., μία φορά, *αλλ. μνιάφρας*, δεσ πρμ. 312, λ.γ. 32 και *μιάφρα*.
- μνιάζου**· {μνιά-}, ρ., *έμνοιαζα, έμνοιασα*, ομοιάζω, *μνιάζουμιστι* = μοιάζουμε μεταξύ μας, *μνιάζονται αφνοί*, δεσ πρμ. 62, ουσ. το *μνιάσ(ι)μου*, [δμοιος > αρχ. δμοιάζω > μσν. μοιάζω].
- μο**· μόνο, *θα φας μο ψουμί*, δεσ πρμ. φρ. 96, [αρχ. μόνον > μόνο].
- μοίρα**, η· κομμάτι από κρέας, *έψησα μια μοίρα*, υποκ. η *μοιρούδα*, [αρχ. μοῖρα (=μερίδιο)].
- μοιράδ(ι)**, το· μερίδιο από κληρονομιά ή άλλη διανομή, δεσ *μοιράδ(ι)*, [αρχ. μοῖρα > μσν. μοιράδιν].
- μοιράζου**· ρ., *μοίραζα, -ρασα, -ράσ(η)κα*, μοιράζω, αραδιάζω τα φυτά του καπνού στο αυλάκι κατά την καπνοφυτεία· στα παιχν. της Νιγγ. κληρώνω με λάχνισμα, διατάσσω σε σειρά, [αρχ. μοιρῶ > μσν. μοιράζω].
- μοίρασμα**· η ενέργεια του *μοιράζου*.
- μοιραστάς**, ο· αυτός που αράδιαζε(*μοίραζι*) τα φυτά του καπνού στα αυλάκια κατά την καπνοφυτεία, υποκ. το *μοιραστούδ(ι)*, [*μοιράζου*].
- μόισουν**· η λ. *μόσουν* στη Νιγγ., δεσ πρμ. φρ. 111.
- μόκους**· λ. χωρίς δική της σημ., που χρησιμοποιείται μαζί με τη λ. *παπαρόκους*, δεσ πρμ. φρ. 108.
- μόλια**, τα· μικρές πέτρες, που έμπαιναν μαζί με λάσπη και γέμιζαν τον κενό χώρο ανάμεσα στα ξύλινα ζωνάρια των τοίχων, (Νιγγ.), στην Τερπνή η αντίστοιχη εργασία γινόταν μόνο με λάσπη, ****[τουρ. mola(=παύση, χαλάρωση), δεσ και ελλ. μολάρω(=χαλαρώνω)]**.
- μόλιαβους, -β(η), -βου**· αργός, το αντίθετο της λ. σβέλτος, [1. ****τουρ. mola(=χαλάρωση, παύση, διάλειμμα) + -αβους**, 2. (Π.Κ.) βουλ. moljano(=ομιχλώδης καιρός)].
- μόλιμα**, το· μόλεμα, μόλυνση, [*μουλεύου*].
- μόλιψα**· μόλυνα, αόρ. του ρ. *μουλεύου*.
- μόλσιουν**· για σημ. δεσ *σόλσιουν*, [τουρ. mola(=μένω) + *σι*(=αυτός, εκείνος)].
- μόλτσα**, η· σκόρος, βότριδα, μτφ. αυτός που κάνει στα κρυφά τις δουλειές του, *είνι μια μόλτσα φτος, να σι φλάξ(ει) Θιός*, [βουλ. moltsa(=βότριδα)].
- μόμιλου**, το· επίπλο, στολίδι του σπιτιού, κοροϊδευτικά ο άνθρωπος που θεωρείται άχρηστος, *σι πάρουμι για μόμιλου*, [ιταλ. *mobilu*].
- μον**· επίρρ., μόνο, *μον θέλ' να τρως να πίνεις*, (Ν.Π.γ' τρ. 2.0), [αρχ. μόνον].
- μονοκοντυλιές**, οι· παιχν. για σχεδιάσματα με μονοκοντυλιές.
- μόνου**· επίρρ., μόνο, *μόνου ένας μας ήρτι*, [αρχ. μόνον].
- μόσκους, μόσχους**, ο· η αρωματική ουσία μόσχος, τα διάφορα αρωματικά φυτά που χρησ. στα φαγητά, *σέρνει κι μια μούλα χρυσή μι μόσχου φουρτουμένη*, (Ν.Π.γ' τρ. 362.2), [αρχ. μόσχος].
- μόσουν**· δεσ *όσουν*, δεσ πρμ.φρ. 110, στη Νιγγ. *αλλ. μόισουν*.
- μόστα**· δεσ *κίστα*, [τουρ. *mostra*(=δοκιμάζω)].
- μουβόρους, -ρ(η), -ρκου**· αιμοβόρος, *αλλ. μουβόρκους, -κ(η), -κου, μουβόρκου ζλάπ(ι)*, [αρχ. αίμοβόρος].

- μούγκαβους, -β(η), -βου**· αυτός που δε μιλά καθόλου, χωρίς να είναι όμως βουβός, *δεν τον παίρνου κείν' τον μούγκαβου*, [αρχ. μουγιλάλος (μόγις = δυσκολία) > μτγν. μογγός > μουγγός + -αβους].
- μουζαβιρέου**· ρ., *μουζαβίριβα, -βίριψα*, κάνω *μουζαβιριές*, συκοφαντώ, διαβάλλω, [μουζαβίρις].
- μουζαβιριά**, η· η πράξη του *μουζαβίρ(η)*.
- μουζαβίρ(η)ς, -ρου, -ρκου**· μουζεβίρης, στρεψόδικος, σοφιστής, απατεώνας, διαβολέας, *νικατοσούρας, γω δεν είμι μουζαβίρις να κατηγορώ*, [τουρ. müzevir].
- μουζμουλάου**· ρ., για αρ. χρ. και σημ. δεξ *μουζμουλεύου*.
- μουζμουλεύου**· ρ., *μουζμούλιβα, -λιψα*, κάνω κάτι με αργό ρυθμό, παιδεύομαι χωρίς να είμαι αποτελεσματικός, [μουζμούλ(η)ς].
- μουζμούλ(η)ς, -λου, -λ(ι)κου**· νωθρός, αργός, **[τουρ. mizmiz(=αργός)].
- μουκαέτς, -τσου/-τσα, -τκου**· αυτός που παίρνει αποφάσεις, που δεν παραμελεί, που δεν αναβάλλει συνεχώς, [τουρ. mukayyet(=επιμελής)].
- μουκαϊτιά**, η· {-τχιά}, απόφαση, *θέλ(ει) μουκαϊτιά, όμους καλό είναι κι του κάτσ(ι)-μου*, [μουκαέτς + -ιά].
- μούκου**· επιφ., μόκο, σιωπή, *κάνι μούκου*, [ιταλ. moccio].
- μούλα**, η· θηλυκό μουλάρι, [μούλους].
- μουλεύου**· ρ., *μόλιβα, μόλιψα, μουλέφκα*, μολεύω, μολύνω, [μουλύνου, με επίδραση του νοθεύω].
- μουλόημα**, το· ομολόγημα, [μουλουγάου].
- μουλουγάου, -ώ**· ρ., *μουλουγούσα, μουλόγησα/μουλόγσα/μουλόησα*, μολογώ, ομολογώ, [αρχ. όμολογῶ].
- μούλους**, ο· μουλάρι, θηλ. η *μούλα*, [λατ. mulus(=νόθος, υβρίδιο)].
- μουλουχτός, -τιά{-τιά}, -τό**· μουλωχτός, σιωπηλός, αμίλητος, ύπουλος, αυτός που *μπλών(ει)*, [μουλώνου].
- μουλόχα**, η· κ. μολόχα, η αυτοφυής μολόχα με μοβ λουλούδια, *Malva sylvestris*, το καλλωπιστικό φ. γεράνι, [αρχ. μολόχη].
- μουλύβ(ι)**, το· μολύβι, το παιχν.-όργανο *πατλάκ(ι)*, που γινόταν με βολίδες από τουφέκι, (Νιγρ.), [αρχ. μόλυβδος/μόλιβος].
- μουλυβόπιτρα**, η· μαλακή πέτρα με μελανό χρώμα, μια μορφή γλωρίτη, από την οποία γίνονταν μπίλιες με τρίψιμο πάνω σε σκληρή επιφάνεια, [μουλύβ(ι) + πέτρα].
- μουλύνου**· ρ., *μουλύνισκα/μόλυνα, μόλυνα, μουλύνθκα*, μολύνω, δεξ *μουλεύου*, [αρχ. μολύνω].
- μουλώνου**· ρ., *μούλουνα, μούλουζα*, δε μιλώ, σιωπώ, μέλλ. θα *μουλώζου*, δεξ πρμ. 82, αλλ. *μπλώνου*, [αρχ. μυλῶ > μυλλαίνω > μsn. μουλλώνω].
- μονά ζυγά**· το γνωστό παιχν. «μονά ζυγά», το αρχ. *ἀρτιάζειν* ή *ἀρτιαξμός* ή ποσίνδα.
- μονάλλαγους, -(η), -γου**· χωρίς δυνατότητα αντικατάστασης από άλλον, *ήμαν μονάλλαγους στου παγκάρ(ι) κι δεν έφκα καθόλου*, [αρχ. μόνος + ἀλλάσσω].
- μοναχοῦτσ(ι)κους, -κ(η), -κου**· μοναχός, *έφκαν τα πιδιά μ' κι απόμνα μοναχοῦτσ(ι)κ(η)*, [αρχ. μοναχός].
- μοννό- 1**· μονο-, ως πρώτο συνθ. από τη λ. μόνός, π.χ. *μοννόδραχμου*, [αρχ. μόνος >

μονός].

μουνό- 2: ως πρώτο συνθ. από τη λ. μουνί, π.χ. *μουνόπανα*, [μνι].

μουνόδραχμου, το· το κέρμα της μιας δραχμής, [μουνό-1 + αρχ. δραχμή].

μουνόκικρα, τα· διάφορα αντικείμενα από ξύλο, πέτρα, κόκαλα, ακόμα και κοχύλια, που τα χρησιμοποιούσαν, για να διαπιστώσουν αν υπήρχε μάτιασμα και στη συνέχεια να το γιατρέψουν, **[αρχ. μονόκερως, μυθικό ζώο με θαυματουργές ιδιότητες].

μουνόπανα, τα· πανιά που χρησιμοποιούσαν παλιότερα οι γυναίκες, όπως σήμερα τις σερβιέτες, [μουνό- 2 + πανί(δες πάνα)].

μουνόρχιδους, ο· μονόρχιδος, αυτός που πάσχει από κρυσορχία, [αρχ. ὄρχις > μτγν. μόνορχις].

μουνουμνί(ι)κα αδέρφια· τα δίδυμα αδέρφια, τα αδέρφια που γεννήθηκαν στον ίδιο μήνα, όμως σε διαφορετικά χρόνια· η μαμή τα *χώριζε*, φωνάζοντας, «*χουρίζου τα μουνουμνί(ι)κα και τα μουνουφιγγαρίτκα*», δεξ *χώρζμα*, [μουνου- + μήνας > μονομηνίτικα > μουνουμνί(ι)κα].

μουνουφιγγαρίτ(ι)κα αδέρφια· τα δίδυμα αδέρφια, τα αδέρφια που γεννήθηκαν στη διάρκεια του ίδιου σεληνιακού μήνα, όμως σε διαφορετικά χρόνια, δεξ *μουνουμνι(ι)κα*, [μουνου- + φεγγάρι].

Μουνούχ(ι), το· το παλιό όν. του χωριού Μαυροθάλασσα, [Μ.Τ. Μονυχι, **αρχ. εὔνοῦχος > μουνουῦχος].

μουνόχειρους, -ρ(η), -ρου· μονοχέρης, αλλ. *κλόχειρους*, [μουνό- 1 + αρχ. χείρ].

μουντζούρς, -ρου, -ρκου· μουντζούρης, αυτός που είναι πάντα λερωμένος από τη δουλειά του· παιχίδι τράπουλας με ποιή το μουντζούρωμα, αλλ. *παπάς*, δεξ και π., [1. μούζα(=μαυρίλα) > μσν. μούντζα + κατ. -ούρα > μουντζούρα. 2. αρχ. μυνδός > μσν. μουντός > *μούντα > μούντζα > μουντζούρα].

μουντός, -ιά, -ό· η κ. σημ., αυτός που δεν εκδηλώνεται, που είναι κλειστός τύπος, [αρχ. μύω(=είμαι κλειστός) > αρχ. μυνδός > μσν. μουντός].

μουργαρίζου· *μουργαρίζου*.

μουργαρώ· ρ., δεξ *μουργαρώ*.

μούργκας, ο· ζώο με σκούρο χρώμα, δεξ *μούργκους*.

μούργκους, ο· μούργος, σκυλί με σκοτεινό χρώμα, αλλ. ο *μούργκας*, [αρχ. ἀμόργη > μούργα > μσν. μούργος].

μυρλός, -λιά, -λό· μυρλός, τρελός, ανισόρροπος, [αρχ. μωρός + μσν. λωλός (< αρχ. ὀλωλός) > μυρλός].

μυρμόρια, τα· τα νεκροταφεία των Τούρκων δίπλα στην Τερπνή, **[συμφ. των λ. αρχ. μάρμαρον + μσν. μνημόρια (< λατ. memoria =μνήμη)].

μυρμουρίζου· ρ., *μυρμούρζα, μυρμούρίζα/μυρμούρσα*, μυρμουρίζω, [αρχ. μορ-μυρίζω].

Μυρμπικιάτς, -τσα· ο καταγόμενος από το *Αμούρμπικ*.

μυρνόλαδου, το· μωρουνέλαιο, [λατ. morghua > μωρούνα(ψάρι) + αρχ. έλαιον].

μυρνταρέου· ρ., *μυρντάριβα, μυρντάριψα, μυρνταρέφκα*, βρομίζω, συμπεριφέρομαι όπως ο *μυρντάρ(η)ς*.

μυρντάρ(η)ς, ο· άνθρωπος βρομιάρης, ρυπαρός, αυτός που ρέπει σε ανήθικες πράξεις, [1. τουρ. murdar, 2. λατ. merda (=περιττώματα), 3. αρχ. ἀμόργη > μούργα].

- μουνταριά**, η· βρομιά, λέρωμα, [μουντάρ(η)ς].
- μουνταρλίκ(ι)**, το· η συμπεριφορά του μουντάρ(η), [μουντάρ(η)ς + -λίκ(ι)].
- μουρου-**· *μουρου-*, δεσ *μουρουγαρίζου*, *μουρουγαρώ*.
- μουρουγαρίζου**· ρ., *μουρουγάρζα*, *μουρουγάρσα*, *μουρουγαρίσκα*, σιγοκαίω το φούρνο, ώστε ο θόλος του να μαυρίζει από τον καπνό και να αργεί η προετοιμασία του για το φούρνισμα, μτφ. κάνω με αργό ρυθμό μια δουλειά· *μουρουγαρίζου του φούρνου*, για να γέν(ει) του ψομί = καίω σιγά σιγά τον φούρνο για να προλάβει να ολοκληρωθεί το φούσκωμα του ψωμιού, **[μουρου- + αρχ. γάρος + -ίζω > (μουρουγαρίζου) > μουρουγαρίζου].
- μουρουγαρώ**· ρ., παρ. *μουρουγαρούσα*, για αόρ. και σημ. δεσ *μουρουγαρίζου*, αλλ. *μουργαρώ*, **[μουρου- + αρχ. γάρος > (μουρουγαρώ) > μουρουγαρώ].
- μουρτσινιάζου**· ρ., *μουρτσίνιαζα*, *μουρτίνιασα*, συνοφρυώνομαι, μουτρώνω, κάνω πως θυμώνω, ψευδοθυμώνω, μη μουρτσινιά(ει)ζς δε μι ξιγιλνάς, [τουρ. murç(=εξαπατώ) + τσινώ(δεσ τζινάου)].
- μουρτσουκλαίου**· ρ., *μουρτσόκλιγα*, *μουρτσόκλαψα*, ψευτοκλαίω, τι μουρτσουκλαίς μαρή; [τουρ. murç(=εξαπατώ) + αρχ. κλαίω].
- μουρφουνιάς, -νιά**· όμορφο αγόρι, κορίτσι, [αρχ. εὔμορφος + αρχ. νέος > όμορφος + νιος, νια].
- μουσιώ**, το· προσων. κοριτσιού, πονηρό κορίτσι, κ. μουσίτσα, [ιταλ. muso (> μουσίτσα)].
- μουσκου-**· *μοσχο-*, δεσ αλλ. *μουσχου-*.
- μουσκουβουλάου, -ώ**· ρ., *μουσκουβουλούσα*, *μουσκουβόλτσα*, *μοσχοβολώ*, ουσ. η *μουσκουβουλιά*, το *μουσκουβόλ(η)μα*, [μουσκου- + -βουλάου].
- μουσκουπούλ(η)μα**, το· *μοσχοπούλημα*, [μουσκου- + αρχ. πώλημα].
- μουσλούκ(ι)**, το· κρουνός, κάνουλα, βρύση, (προσφ.), [τουρ. musluk].
- μουσούνγκα**, η· ο μορφασμός, *φτος έκανι μουσούνγκις*, [βεν. musona + κατ. -κα, δεσ και *μούτσουνα*].
- μουστιρής**, ο· μουστερής, αγοραστής, να *μουστιρής για του χουράφ(ι)*, [τουρ. müşteri].
- μουστίχα**, η· *μαστίχα*, [μτγν. *μαστίχη*].
- μουστόπτα**, η· η *μασταγούλα*, Νιγρ., [μσν. *μούστος* + *πίτα*].
- μουσχάθκα**, τα· ποικιλία αρωματικών σταφυλιών, τοπων. Νιγρίτας, [αρχ. *μόςχος* (δεσ *μουσχου-*) + -θκους].
- μουσχου-**· *μοσχο-*, ως πρώτο συνθ. δίνει τη σημ. της ευωδίας αλλά και της ευχαρίστησης, δεσ *μουσχουτρώου*, αλλ. *μουσκου-*, [αρχ. *μόςχος*(= αρωματική ουσία που παράγεται από αδένες, ιδιαίτερα του *μόςχου*)].
- μουσχουκλάδ(ι)**, το· είδος δασικού δ. με εύοσμα μοβ λουλούδια, [μουσχου- + *κλαδί*].
- μουσχουστάφλου**, το· *μοσχοστάφυλο*, [μουσχου- + *σταφύλ(ι)*].
- μουσχουτρώου**· ρ., για α.χ. δεσ *τρώου*, τρώγω με ευχαρίστηση, *θελ(ει)ς δε θέλ(ει)ς θα του μουσχουφάς*, [μουσχου- + *τρώου*].
- μουσχουτιά**, η· {-τιά}, το δ. *μοσχοϊτιά*, *Eleagnus angustifolius*, οι καρποί της είναι τα *τσίντσ(ι)φα*, αλλ. η *μουσχουτιτιά* {-τιά}, στη Νιγρ. η *τσιντσ(ι)φιά*, [μουσχου- + *ουτιά*].

- μούτλα**, τα· ο κενός χώρος ανάμεσα στους τοίχους του σπιτιού και στη στέγη, γενικά ο χώρος ανάμεσα στο ταβάνι και στα κεραμίδια, *κρύφκι Γιώργης στα μούτλα*, [τουρ. mutlak(=άκρος, ακραίος)].
- μοτόρ(ι)**, το· μοτόρι, μοτέρ, μηχανή άντλησης νερού, [γαλλ. moteur, αγγλ. motor].
- μούτρον**, το· μούτρο, πρόσωπο, μτφ. άνθρωπος ανήθικος, [ιταλ. mutria].
- μούτσιανους, -ν(η), -νου**· πολύ μικρός, ως ουδέτερο ουσ. το βρέφος, δεσ και *μυξιάρκου*, [μούτσιους].
- μούτσιους**, ο· μυξιάρης, παρακατιανός, ασήμαντος, *εμ τώρα, κι του μούτσιου καφέ*, δεσ πρμ. 174, [ιταλ. moccio(=μύξα)].
- μούτσκα**, η· μουσουδά, ρύγχος, πρόσωπο, *βάζ(ει) τ' μούτσκα τ' όπου λάχ(ει)*, δεσ πρμ. 344, ** [μούτσ(ουνα) + -κα].
- μουτσκώνου**· ρ., *μούτσκουνα, μούτσκουσα*, τρώγω λαίμαργα, [μούτσκα].
- μούτσκουμα**, το· το *φά(ι)*, η ενέργεια του τρώγω, του *μουτσκώνου*, [μούτσκα].
- μούτσουνα**, τα· τα μάγουλα, *νίμι τα μούτσουνα σ'*, στη Νιγρ. τα *μούτσουνα* και οι μούτνις, [βεν. musona > μσν. μουτσούνα(=πρόσωπο)].
- μουχαμπέτι(ι)**, το· συζήτηση, κουβέντα, στον πληθ. τα *μουχαμπέτια*{-τχια} = ιστορίες, διηγήσεις, κουβέντες χωρίς ιδιαίτερη σημασία, *άψι τα μουχαμπέτια κι λέι*, [τουρ. muhabet < (Π.Κ.) αραβ. muhabet(=φιλική συμπεριφορά)].
- μουχαμπιτείου**· ρ., *μουχαμπέτιβα, -ψα*, λέγω *μουχαμπέτια*, κάνω *μουχαμπέτι(ι)*, αλλ. *μουχαμπιτιζόν*, [μουχαμπέτι(ι) + κ. κατ. -εύω].
- μουχαμπιτίγκους**, ο· μεγεθ. της λ. *μουχαμπέτι(ι)*, καλό και μακράς διάρκειας *μουχαμπέτι(ι)*, [μουχαμπέτι(ι) + -ίγκους].
- μουχαμπιτιζόν**· ρ., για αρ. χρ. και για σημ. δεσ *μουχαμπιτείου*.
- μουχαμπιτισής, -τσού, -τσιθικου**· αυτός που ξέρει και λέει καλά *μουχαμπέτια*, [μουχαμπέτι(ι) + -σιής].
- μουχάν(ι)**, το· μηχανισμός για το φύσημα αέρα στο καμίνι των σιδεράδων και των καροπιών, φουσερό, [τουρ. muhan].
- μούχλα**, η· μτφ. ο αργοκίνητος, επ. *μουχλιάρς, -ρου, -ρκου*, [αρχ. ὀμίχλη > μτγν. ὀμίχλα > μσν. (ἄ)μούχλα].
- μουχρίτσα**, η· είδος αγριόχορτου, *Echinochloa crus-galli*, [αρχ. μόρυχος(=αμυδρός) > μουχρός].
- μούχτιρου**, το· μοχθηρός, τεμπέλης, 'π' *τι κείν' του μούχτιρου τι καρτιράς*; [αρχ. μοχθηρός].
- μπ'**· που, πως, *δε σ' είπα μπ' δε θα ρτω; τι φονά(ει)ζς*; [π', και π > μπ, δεσ *μπήδμα*].
- μπα!**· επιφ. έκπληξης, άρνησης, απορίας, αδιαφορίας, *μπα! πώς γίνκι φτο*; [αρχ. βᾶ, δεσ και *σύμπα*].
- μπαγαμπόντς, -τσα**· βαγαπόντης, απατεώνας, κατεργάρης, [ιταλ. vagabondo].
- μπαγαμπουντιά**, η· {-ντιά}, η συμπεριφορά του *μπαγαπόντ(η)*.
- μπάγκα-μπούγκα**· λ. για τους ήχους από την κρούση διάφορων αντικειμένων, [ηχοπ. λ.].
- μπαγκίρα**, η· παλιό χάλκινο νόμισμα, αλλ. η *μπαγκ(ι')ρα*, [τουρ. magir(=χάλκινο νόμισμα), ***μπακίρ(ι)*].
- μπάγκους**, ο· πάγγος, πρόχειρο τραπέζι, [ιταλ. banco].
- μπαζβάνς**, ο· φύλακας, πληθ. *μπαζβάδς, Γκιώρκας ήταν μπαζβάνς*, (ο *Γκιώρκας*, δεσ

δημ. τρ. 7, δεν ήταν διορισμένος ως φύλακας, κατά την παράδοση όμως ήταν κάτι σαν προστάτης των φτωχών), [τουρ. razuvent(= περιβραχιόνιο), πιθανώς από κάποιον διακριτικό γνώρισμα που είχαν οι επίσημοι φύλακες].

μπαζντραβίκα, η· στη Νιγρ. *μαζντραβίκα*, πληθ. *μπαζντραβίκις*, διάφορες παθήσεις του δέρματος που εκδηλώνονταν με μικρά εξογκώματα, τα οποία έμοιαζαν με κρεατοελιές και θεραπεύονταν με κάψιμο ή με κόψιμο, ακροχορδώνες, [1. ** τουρ. bastirmak(=κόβω, κατακλύζω, και άλλες πολλές σημ. που έχουν σχέση με την εμφάνιση και τη θεραπεία της), 2. Π.Κ. σλ. bradavika(=ακροχορδώνας)].

μπαϊά· επίρρ., πολύ, αρκετά, *μπαϊά καπνό μάς απόμνι*, **[τουρ. bay(=πλούσιος)].

μπαϊάτκους, -κ(η), -κου· μπαγιάτικος, όχι φρέσκος, [τουρ. bayat].

μπαϊλντάου, -ώ· ρ., *μπαϊλντούσα*, *μπαϊλτσα*, κουράζομαι πολύ, καταρρέω από κόπωση ή από πείνα, λιποθυμώ, [τουρ. ρ. bayılmak >αόρ. bayıldım].

μπαϊλντζμα, το· το αποτέλεσμα του *μπαϊλντάου*, αλλ. *μπαϊλντσμάδα/μπαϊλτσμάδα*.

μπαϊρακούδ(ι), το· το φ. ερίγερο, *Erigeron canadensis* L., ψηλό γύρω στο 1.5 μ., με άνθος στην κορυφή σαν φούντα, αλλ. το *καβακούδ(ι)*, [τουρ. bayrak + -οούδ(ι)].

μπαϊρ(ι), το· βουνό, λόφος, γενικά η ορεινή περιοχή της Τερπνής και της Νιγρίτας, *τα μπαϊρια είναι για καπνό*, δεσ πρμ. 217, 389 και αίν. 35, [τουρ. bayır].

μπαϊρίσιους, -σια, -σιου· {-σιους}, βουνίσιος, [*μπαϊρ(ι)* + -ίσιους].

μπακάλ(ι)κου, το· μπακάλικο, παντοπωλείο, [*μπακάλτς* + -κου].

μπακαλούμ· ας δούμε, [τουρ. bakmak(=βλέπω) > bakalım(=ωραία, να δούμε)].

μπακάλτς, ο· μπακάλης, παντοπώλης, [τουρ. bakkal].

μπακιράδα, η· η *γανάδα*, [*μπακίρ(ι)*].

μπακίρ(ι), το· χαλκός, χάλκινο σκεύος του σπιτιού, πληθ. *τα μπακίρια* = όλα τα χάλκινα σκεύη του σπιτιού, [τουρ. bakır].

μπακίρκους, -κ(η), -κου· μπακιρένιος, [*μπακίρ(ι)* + -κους].

μπακλαβάς, ο· το γνωστό γλυκό, παραλλαγή του παιγν. *αργαλειός* 3, (Νιγρ.), [τουρ. baklava < (Π.Κ.) αραβ. baklawa < bakla(=φασόλι)].

μπακράτσ(ι), το· παλιότερα είδος χύτρας από *μπακίρ(ι)*, με χερούλι για κράτημα ή κρέμασμα, αργότερα απλό σκεύος αλουμινένιο ή εμαγιέ με χερούλι, αλλ. το *μπακράτσ(ι)*, μτφ. το μεγάλο κεφάλι· η *μπακράτσου* = η γυναίκα που έχει μεγάλα βυζιά, στη Νιγρ. η χοντροκέφαλη, [τουρ. bakrac(=αντλητής)].

μπάλα, η· το ποδόσφαιρο με πάνινη ή τρίχινη *τόпка* στην αρχή, με ένα μεγάλο λαστιχένιο τόπι στη συνέχεια, και τέλος με *μπάλα* όπως οι σημερινές, [ιταλ. balla].

μπαλαμάς, ο· είδος καπέλου, δεσ *μπαναμάς*.

μπαλάσου, η· χαζή, (Νιγρ.), [;].

μπαλίου, το· λ. για χαρακτηρισμό πρόβατου, το μαύρο πρόβατο με άσπρη βούλα στο πίσω μέρος του κεφαλιού, [αρωμ. baliü, αλβ. balio, απίθανο να προέρχεται από αρχ. βαλιός, (Λ.Αν.)].

μπαλντίζια, η· η κουνιάδα, [τουρ. baldız].

μπαλτζο, το· πρόβατο με παρδαλό κεφάλι, το θηλ. *μπαλτζα*, **[*μπαρτζου*, με ρ > λ].

μπαμπαήτς, ο· άντρας ρωμαλέος, γεροφτιαγμένος, δυνατός, [τουρ. babayığit(=παλικάρι, λεβέντης)].

μπαμπαλάρ(ι), το· μεγάλο, *ιχί μπαμπαλάρ(ι) πράμα!* **[τουρ. baba (=όγκος) + âlâ (=εξαιρετικός) + -άρ(ι)].

- μπαμπαλής, -λού·** ο χοντρός, ο ογκώδης, [τουρ. baba(=όγκος) + -λης].
- μπαμπαλιάζου·** ρ., *μπαμπάλιαζα, -σα*, λέγεται για τις μάλλινες κλωστές, όταν ξεφτίζουν και δημιουργούν στην επιφάνεια των πλεκτών μικρούς κόμπους, *μπαμπάλιασι του κουλόβιου μ'*, [μπάμπαλου].
- μπαμπαλίδι(ι),** το· μικρό *μπάμπαλου*.
- μπαμπαλίζου·** ρ., *μπαμπάλτζα, μπαμπάλτσα*, λέω ανοησίες, λέω άχρηστες κουβέντες, [μπάμπαλου].
- μπαμπάλιους, -λια, -λιου·** {-λι-ους}, παμπάλαιος, [αρχ. παμπάλαιος].
- μπάμπαλο,** το· μπάμπαλο, σκουπιδάκι, μικρό κομμάτι από άχυρο, χαρτί, κλωστή κλπ., *πήγι ένα μπάμπαλο στου μάτι μ'*, υποκ. *μπαμπαλούδι(ι)*, [αρχ. παμπάλαιον > ...> μπάμπαλο].
- μπαμπαλουμένους, -ν(η), -νου·** ντυμένος με πολλά ρούχα, τυλιγμένος από πάνω μέχρι κάτω, ******[*μπαμπαρώνου > μπαμπαρουμένους*, και ρ > λ].
- μπαμπαντάν·** δεξ *αναντάν μπαμπαντάν*.
- μπαμπαράς,** ο· αυτός που έχει φουσκωμένη την κοιλιά του, ο χορτάτος, αλλ. *μπαμπαρώσι(ι)κους*, [τουρ. baba(=όγκος) + -ρας].
- μπαμπαρώνου·** ρ., *μπαμπάρουνα, -ρουσα, -ρώθκα*, φουσκώνω την κοιλιά μου από το πολύ φαί, τυλίγομαι με πολλά ρούχα, *έτσι(ι) που μπαμπαρώθκι πού να κρυγιώσ(ει)*, [μπαμπαράς].
- μπαμπατζίκους,** ο· ειρων. ο μπαμπάς, ο πατέρας, [τουρ. baba > μπαμπάς + -τζίκους].
- μπαμπάτσ(ι)κους, -κ(η), -κου·** ρωμαλέος, εύρωστος, γενικά ο μεγάλος σε διαστάσεις, *ένα μπαμπάτσ(ι)κου στρέμμα, ένα μπαμπάτσ(ι)κου γαδούρ(ι)*, [τουρ. babas (=εύρωστος) + -κους].
- μπαμπιστάνους, -να·** προτεστάντης, πληθ. οι *μπαμπιστανοί*, επ. *μπαμπιστάνκους, -κ(η), -κου*, [ιταλ. papista > παπιστής + κ. κατ. -άνος, και π > μπ].
- μπαμπόγριους,** ο· υβρ. ο νέος που φαίνεται σαν γέρος, (Νιγρ.), [μπάμπου + γέρος(< αρχ. γέρον)].
- μπαμπόγρια,** η· {-ια}, υβριστικός χαρακτηρισμός γριάς γυναίκας, [μπάμπου + γρια].
- μπάμπου,** η· η γριά μαμή της παλιότερης εποχής, γενικώς η γριά, όχι όμως η γιαγιά από τα εγγόνια της· στα παραμύθια λεγόταν και *μανάκα*, [σλ. baba > babo].
- μπαμπουδά,** η· υποκ. της λ. *μπάμπου*, η ασθένεια ιλαρά, [μπάμπου + -ούδα].
- μπαμπουρόκα,** η· το φ. αγριοτριανταφυλλιά, *Rosa canina*, και ο καρπός της, [μπάμπου + μσν. ρόκα(< ιταλ. rosca)].
- μπαμπριάσκου,** η· η κοντή και χοντρή γυναίκα, για παιδί υποκ. το *μπαμπριασκούδι(ι)*, ******[πιθανώς από τουρ. böbrek(=νεφρό), από τη σχέση ύψους και πάχους].
- μπαναμάς,** ο· είδος πάνινου καπέλου, αλλ. *μπαλαμάς*, [Παναμάς].
- μπαντάκ(ι),** το· αλλ. το *μπατάκ(ι)*.
- μπαντακίλα,** η· αλλ. η *μπατακίλα*.
- μπαντακώνου·** ρ., *μπαντάκουνα, -κουσα*, για σημ. δεξ *μπατακώνου*.
- μπανταξής,** ο· δεξ *μπαταξής*.
- μπαντίνα,** η· έδαφος που είναι βαθούλωμα και κρατά νερό, 'πού κείν(η) τ' μπαντίνα μην καρτιράς προκουπή, ******[αρχ. έμβαίνω > έμβατή(=λουτήρας), από όπου πιθανώς το τουρ. bandirmak(=μουσκεύω)].

- μπαντινά**, η· μέρος που είναι *μπαντίνα*, τοπων. Νιγρίτας, [*μπαντίνα* (> *μπαντινά*) > *μπαντινά*].
- μπαντινάρ(η)ς**, ο· χαρακτηρισμός κοντόχοντρου ανθρώπου, (προσφ.), [*μπαντίνα* > *μπαντινά* + -ρ(η)ς].
- μπαντούσκα**, η· είδος χορού, κ. *μπαϊντούσκα*, [ρωσ. λ.].
- μπαζές**, ο· αλλ. ο *μπαχτσές*, υποκ. το *μπαξιούδ(ι)*, [*μπαχτσές*, με -χτσ- > -κτσ- > -ξ-].
- μπαξιβάνους**, ο· ο *μπαχτσιβάνους*, αλλ. *μπαξιβαντζής/μπαξιβάντς*, [*μπαχτσιβάνους*, δεσ και *μπαζές*].
- μπαξιβαντζής**, ο· ο *μπαξιβάνους*, [*μπαξιβάνους* + -τζής].
- μπαξιλικ(ι)**, το· το *μπαχσιλικ(ι)*, αλλ. το *φωτώριον*, [*μπαζές* + -λίκ(ι)].
- μπαξίσ(ι)**, το· 1. δώρο, φιλοδώρημα, πληθ. *μπαξίσια* = δώρα του γάμου, αλλ. *μπαχτσίσ(ι)*. 2. παιχν. ολιγομελούς ομάδας που συνδυάζει τύχη και ικανότητες· παίζεται με το ρίξιμο νομισμάτων προς μια γραμμή-στόχο, για τη σειρά προτεραιότητας και με το *στρίψ(ι)μου* των νομισμάτων· παρόμοιο παιχν. ήταν το *πλακουτό*, στη Νιγρ. ήταν η *ιζουρία*· παρόμοιο παιχν. με διαγωνισμό στις εύστοχες βολές ήταν και η αρχ. *έφετίνδα*, δεσ και π., [τουρ. bahsis].
- μπάρα**, η· μικρή λακουβίτσα γεμάτη από νερό της βροχής ή τρεχούμενο, τοπων. Τερπνής, *έβριξι κι γιόμουσι μπάρις*, [1.***τουρ. *baran*(=βροχή, βρέχω), 2. σλ. *bara*].
- μπαράζ(ι)**, το· επιτίμηση, κατσάδα, καταιγισμός, [γαλλ. *barrage*].
- μπάρα-μπούρα**· άσκοπο κουβεντολόι, *ούλου μπάρα-μπούρα είστι, πιάστι κι τ' βιλόνα*, [ηχοπ. λ.].
- μπαριάκα**, η· {-ιά-}, μεγάλη *μπάρα*, [*μπάρα* + -ιάκα(-ιάκους)].
- μπαριάμ(ι)**, το· {-ργιά-}, μπαϊράμι, δεσ πρμ. 209, [τουρ. *bayram*, (μετάθεση του y)].
- Μπαριαχτάρ(ι)**, το· {-ργια-}, το παλιό όν. του χωριού Φλάμπουρο, [Μ.Τ. *Bajraktar*, τουρ. *bayrak*(=σημαία, φλάμπουρο)].
- Μπαριαχταρνός, -νιά, -νό**· {-ργια-}, ο καταγομένος από το *Μπαριαχτάρ(ι)*.
- μπάριμ**· επίρρ. που χρησ. για να δηλώσει συγκατάβαση, *μπάρε μου, τουλάχιστο, σε παρακαλώ, επιτέλους, μπάριμ ας είνι κι έτσ(ι)*, [τουρ. *bari*(=τουλάχιστον) + τουρ. κατ. -m/-im, αντίστοιχη της ελλ. προσ. αντ. μου μετά από φωνήεν].
- μπάρμπας**, ο· ο μπάρμπας, πληθ. οι *μπαρμπάδης*, οι *μπαρμπάδ(οι)*, [λατ. *barba*(=γε-νειάδα)].
- μπαρμπαδούδ(ι)**, το· μικρό παιδί ντυμένο σαν μεγάλος, και το *μπαρμπουδ(ι)*, [*μπάρμπας* + *πιδούδ(ι)*].
- μπαρμπέρκου**, το· κουρείο, [ιταλ. *barbiere*].
- μπαρμπιρίζου**· ρ., -μπέρζα, -μπέρσα, *μπιρίσ(η)κα*, κουρεύω, *μτχ. μπαρμπιρζέμενος, μπαρμπέρη μπαρμπιρέσου την αυτήν την νυφουπούλα, το 'να φουρά ξανθά μαλλιά κι τ' άλλου μπαρμπιρζέμενον*, δεσ Ν.Π.γ' τρ. 404.2 και 427.4, [ιταλ. *barbiere*].
- μπαρντάκ(ι)**, το· σταμνί μικρότερο από τη *σταμνούδα*, με ένα χερούλι, δεσ δημ. τρ. 4, υποκ. το *μπαρντακούδ(ι)*, [τουρ. *bardak*].
- μπαρντάκια**, τα· ποικιλία δαμάσκηνων, που ο καρπός τους έχει σχήμα καμπανού-λας, αλλ. *αλαΐ'αλί μπαρνταϊ*, δεσ και *μπαρντάκ(ι)*.
- μπαρντακουβόλουμα**, το· το βούλωμα στο *μπαρντάκ(ι)*, ειρων. ο κοντόχοντρος, [*μπαρντάκ(ι)* + βούλωμα (< μσν. βουλλώνω < μσν. βούλλα < λατ. *bullā*)].
- μπαρούδα**, η· μικρή *μπάρα*.

- μπαρτζαχείλας, -λου, -λκου**· αυτός που έχει πολύ χοντρά χείλη, [1. **τουρ. bariz (=εναργής) + *αχείλας*. 2. (Π.Κ.) βλαχ. budza + χείλη > μπουτζαχείλας > μπατζα-*α*χείλας, και ανάπτυξη του ρ.].
- μπαρτζίκ(ι)**, το· ένα μεγάλο κομμάτι ξύλου στο σύστημα των μπροστινών τροχών του κάρου, που ήταν τοποθετημένο πάνω από το αντίστοιχο *κουντάκ(ι)* και πάνω του ήταν προσαρμοσμένος ο *μύλος* ή η *πυρουσιτιά*, **[τουρ. barzak (=προφυλακτήρας πάνω στη λαβή του ξίφους)].
- μπάρτζου**, το· χαρακτηρισμός πρόβατου με κεφάλι κοκκινωπό και σκούρες ρίγες στην περιοχή των ματιών, (Νιγρ.), [βαλκ. λ., αρωμ./κουτσ. bardzu, ρουμ. barz, αλβ. Barth, βουλ. barz, bardz(=σταχτής), ουκρ. barziu, (Π.Κ.)].
- μπάσ(ι)**, το· κορυφαίος, ο περισσότερο δυνατός, η κορυφαία κατηγορία πάλης στα πανηγύρια, *μπάσ(ι) μισημέρ(ι)* = καταμεσήμερο, *βγήκι στου μπάσ(ι)* = βγήκε να παλαίψει στην υψηλότερη κατηγορία, [τουρ. bas(=κορυφή)].
- μπασιάκια**, τα· τα στάχυα του σιταριού στην αρχή του σχηματισμού τους, *τα σιάρια έβγαλαν μπασιάκια*, [τουρ. basak(=στάχυο)].
- μπασιαρντό**· ρ., *μπασιαρντούσα*, *μπασιάρτσα*, πετυχαίνω, χρησ. κυρίως με ειρων. σημ. ως αποτυχαίνω, π.χ. *τα μπασιάρτσαμι* = αποτύχαμε, [τουρ. basarmak (=επιτυγχάνω)].
- μπασιό μπουζούκ(ι)**· φρ. που φανερώνει ανυπαρξία ελέγχου, πλήρη ακαταστασία, κατάσταση όπου ο καθένας κάνει ό,τι θέλει, *μέσα είμισι μπασιό-μπουζούκ(ι)* = μέσα είμαστε άνω κάτω, [τουρ. basibozuk(=Τούρκος άτακτος στρατιώτης)].
- μπάσ(ι) ουντάς**, ο· το καλό δωμάτιο του σπιτιού, η *υποδοχή*, [*μπάσ(ι)* + *ουντάς*].
- μπάσ(ι) παρμάκ(ι)**, το· το μεγάλο δάχτυλο, ο αντίχειρας, αλλ. *χοντρό δάχλου*, [*μπάσ(ι)* + *παρμάκ(ι)*].
- μπασκή**, το· εργαλείο για το φύτεμα του καπνού, σε σχήμα ορθής γωνίας και με μεταλλική μύτη από τη μια πλευρά, δεξ και *φουτιπήρα*, [τουρ. baski(=πιεστήριο)].
- μπασκιτζής**, ο· εργάτης στην καπνοφύτευα που δούλευε με το *μπασκή*, [*μπασκή* + *-τζής*].
- μπασκόνου**· ρ., *μπάσκουνα*, *μπάσκουσα*, φυτεύω ρίζες καπνού με το *μπασκή* στη *φυτεία*, ουσ. το *μπάσκουμα*, [*μπασκή*].
- μπασμάς 1**, ο· πληθ. οι *μπασμάδισ* = τα πάνινα δώρα, προσόψια, υφάσματα κλπ., που δίνονταν στα πανηγύρια για την πάλη στις χαμηλές κατηγορίες, [τουρ. basma (=πάτημα, στάμπωμα, εμπριμέ, είδος υφάσματος)].
- μπασμάς 2**, ο· ποικιλία καπνού που καλλιεργείται στην Τερπνή και τη Νιγρίτα, ** [basmak(=πιέζω, πατώ) > basma(=πάτημα), από το γεγονός ότι τα φύλλα έμπαιναν το ένα πάνω στο άλλο, και στο μάζεμα και στο *παστάλιασμα*].
- μπασμασίρντιλι**, το· ποικιλία καπνού με φύλλα πιο στενόμακρα από την ποικιλία *μπασμά*, [*μπασμάς* 2 + τουρ. ser(= κεφαλή, κορυφή) + dilim(=φέτα), επειδή η ποικιλία στο *παστάλιασμα* έδινε φέτες πολύ καλές στην εμφάνιση].
- μπαστούν(ι)**, το· μπαστούνι, η μακρόστενη φραντζόλα από το αγοραστό ψωμί·λεγόταν και ο *γύρος* από φέτες του καπνού στο *παστάλιασμα*, [βεν. bastun > μσν. μπαστούνι(v)].
- μπατάκ(ι)**, το· τέλμα, έλος, πηχτή λάσπη, μτφ. ο κακοπληρωτής, αλλ. το *μπαντάκ(ι)*, [τουρ. batak(=βούρκος, τέλμα)].

- μπατακίλα**, η· η μυρωδιά από *μπατάκ(ι)*, *μπατακίλις μυρίζ(ει) του νιρό τ'ς βάλτας*, αλλ. η *μπαντακίλα*, [*μπατάκ(ι)* + *-ίλα*].
- μπατακόνου**· ρ., *μπατάκουνα*, *-κουσα*, βουλιάζω στη λάσπη, βουλιάζω σε *μπατάκ(ι)*, μτφ. χρεώνομαι, αλλ. *μπαντακόνου*, [*μπατάκ(ι)* + ρ., κατ. *-ώνω*].
- μπατάλ(η)ς, -λου, -λ(ι)κου**· χοντρός, άχαρος, άκομπος· για γυναίκα αυτή που έχασε τη φρεσκάδα της, που έφαγε τα ψωμιά της, αλλ. *μπατάλ(ι)κους, -κ(η), -κου*, [τουρ. *battal*(=μεγάλος και άχαρος)].
- μπατάλ(ι)**, το· είδος κουδουνιού διαφόρων μεγεθών, σε σχήμα περίπου σφαιρικό και φαρδύ άνοιγμα στο κάτω μέρος, που το κρεμούσαν στα γίδια, [*μπατάλ(η)ς*].
- μπαταλιάζου**· ρ., *μπατάλιαζα, -λιασα*, γίνομαι *μπατάλ(η)ς*.
- μπαταξής, -ξού, -ξίθικου**· κακοπληρωτής, αυτός που δεν πληρώνει τα χρέη του, αλλ. ο *μπανταξής*, [*μπατάκ(ι)*].
- μπατζιάκ(ι)**, το· μπατζάκι, ποδονάρι, σκέλος παντελονιού, δεσ πρμ. φρ. 192, [τουρ. *bacak*(=πόδι)].
- μπατζιανάκς, -νάξα**· μπατζανάκης, [τουρ. *bacanak*].
- μπατίκ(ι)**, το· χωράφι που έχει βύθισμα, που είναι σαν λεκάνη, [αρχ. έμβαίνω(=εισέρχομαι) > βυζ. έμβατή(=λουτήρας)].
- μπατίκια**, τα· ποικιλία σταφυλιών με πολύ γλυκό καρπό, με μια μικρή λακούβα στο κάτω μέρος της ρόγας, [*μπατίκ(ι)*].
- μπαχούμς, -μου**· χοντρός, ασουλούπωτος, ασυμμάζευτος, *ασ(υ)νόρστους*, [τουρ. *bah*(=καθόλου) + *-im/-um*(=είμαι), σε ελ. μετ. ασήμαντος].
- μπαχτσές**, ο· λαχανόκηπος, χώρος μέσα ή δίπλα στο χωριό για διάφορες ανάγκες, π.χ. στέγνωμα καπνών κλπ., υποκ. το *μπαχτσιούδ(ι)*, αλλ. ο *μπαξές*, [τουρ. *bahce*].
- μπαχτσιβάνους**, ο· αυτός που έχει *μπαχτσέ* και παράγει κηπευτικά, αλλ. *μπαχτσιβαντζής, μπαχτσιβάντς, μπαξιβάνους*, [1. ***μπαχτσές* + βάνω(*βάζου*), 2. τουρ. *bahci-van*].
- μπαχτσιβαντζής**, ο· αλλ. ο *μπαχτσιβάνους*.
- μπαχτσιλίκ(ι)**, το· χωράφι με οπωροφόρα δέντρα, αλλ. το *μπαξιλίκ(ι)*, το *φυτόριου*, [*μπαχτσές* + *-λίκ(ι)*].
- μπαχτσισίς(ι)**, το· δώρο, τα *μπαχτσισία* = δώρα για το πανηγύρι, δεσ *μπαξίσι(ι)*.
- μπαγάδς**, ο· πηγαδάς, ο τεχνίτης που έκανε ή καθάριζε πηγάδια· η λ. χρησ. και ως όρος παιχνιδιών, δεσ *κουκκαλάκ(ι)*, [*μπαγάδ(ι)*].
- μπαγάδ(ι)**, το· πηγάδι, δεσ πρμ. 4, 312, πρμ. φρ. 63, 147 και αίν. 28· ως παιχν. ήταν η κατασκευή μιας στήλης με *κουμπακόζυλα*, [αρχ. πηγή > μτγν. πηγάδιον > μσν. πηγάδιν].
- μπαγαδίτκους, -κια, -κου**· πηγαδίσιος, *μπαγαδίτκου νιρό*, [*μπαγάδ(ι)*].
- μπαδάου, -ω**· ρ., *μπαδούσα, μπήδηξα/έμπδηξα*, πηδώ, δεσ πρμ. 250, 352 και 354, μέλλ. *θα μπδήξου*, αλλ. *αμπδώ*, πρ. *μπήδα, μπδάτι/μπδήτι, μπδήξι, μπδήξτι*, [αρχ. πηδῶ].
- μπε**· μ. κλητ., βρε, *μπε*, [1. ***μπε* > *μπε*, 2. τουρ. *be*].
- μπέ(η)ς**, ο· μπέης, τούρκος αξιωματούχος, [τουρ. *bey*].
- μπέικους, -κ(η), -κου**· πλουσιοπάροχος, επίρρ. *μπέικα, πινρώ μπέικα*, [*μπέ(η)ς* + *-κους*].
- μπέλκιμ**· επίρρ., ίσως, [τουρ. *belki* + τουρ. *-m*, όπως στη λ. *μπάριμ*].
- μπένκα**, η· βούλα, στίγμα, τελεία, μικρός λεκές, αλλ. η *πένκα*, ***[τουρ. *ben*(=φακί-*

- δα, κρεατοελιά)/benek(=κηλίδα, βούλα, στίγμα) + -κα].
- μπέντ(ι)**, το· ιστορία, διήγηση, πληθ. τα *μπέντια*{μπέν-τγια}, *ζέρ(ει) μπέντια π' δε μπιτιζούν*, [τουρ. bent(=πρόταση, στροφή πουήματος)].
- μπερ**· λ. για αναφορά σε τόπο απροσδιόριστο, που παίρνει νόημα από τα συμφραζόμενα, *αμ δε θα πάου 'τ'ς Σαλοννίκ(η), σ' μπερ θα πάου* = δε θα πάω πουθενά, *να πας σ' μπερ κι κόμα μακριά*, [Μπέρβα].
- Μπέρβα**, η· το παλιό όν. του χωριού Βερτίσκος, [Μπέροβα].
- μπέτσι**· στη νηπ. διάλεκτο, βρέξε, *μπέτσι μπέτσι πάππου να γένουν τα σταφύλια* = βρέξε βρέξε Θεέ να γίνουν τα σταφύλια.
- μπέχου**· επίρρ. *τζιάμπα*, δώρο, *[αρχ. αιολ. πρόθ. άμπι (αντί της άμφι) + αρχ. έχω > άμπέχω, σε ελ. απόδοση έχω από τις δυο μεριές].
- μπήδμα**, το· πήδημα, *μπήδμα 'τ'ς μία* = άλμα απλούν, *μπήδμα 'τ'ς ιτρείς* = άλμα τριπλούν, αλλ. το *αμπήδμα*, [αρχ. πήδημα].
- μπιζαβέγκ(η)ς, -γζα, -γκου**· μπεξεβέγκης, ρουφιάνος, χρησ. συνήθως ως βρισιά ή ως χαρακτηρισμός με ηπιότερο όμως περιεχόμενο, *αρά μπιζαβέγκου, άμα σι πιάσου θα σι πω*, [τουρ. pezevenk].
- μπιζέρια**, η· βαρεμάρα, ενόχληση, *για μπιζέρια τού θέλτς*; [μπιζιρνάου].
- μπιζιρνάου**· ρ., *μπιζιρνούσα, μπιζέρισα/μπιζέρσα/-ρτσα*, μπιζερίζω, αποκάμνω, βαριέμαι, στα δημ. τραγ. χρησ. ο τύπος *μπιζέρισα*, π.χ. *μπιζέρισα βαρέθηκα*, αλλ. *μπιζιρντάου*, [μπιζιρντάου].
- μπιζιρντάου, -ώ**· ρ., *μπιζιρντούσα, μπιζέρτσα*, αλλ. *μπιζιρνάου*, [τουρ. bezer-, ενεστ. θέμα του ρ. bezmek(=βαριέμαι), Π.Κ.].
- μπιζ-μπιζέ**· εμείς κι εμείς, συνάντηση στενών φίλων/συγγενών, [τουρ. biz-bize].
- μπιλί**· {μπι-ι}, φανερό, *να μη γέν(ει) μπιλί* = να μη φανερωθεί, [τουρ. bili(=γνώση, πληροφορίες)].
- μπιλίκ(ι)**, το· {μπι-ι}, η κατοικία του μπέη, ονομασία διώροφου σπιτιού που βρισκόταν στην πλατεία της εκκλησίας των Τριών Ιεραρχών της Τερπνής, [τουρ. bey > μπέης + -λίκ(ι)].
- μπίκας**, ο· ταύρος για ζευγάρωμα, ο γεροδεμένος άντρας, [1. **τουρ. biyik =μουστάκι) + κατ. αρσ. -ας, σε ελ. μετ. αρσενικός. 2. (Π.Κ.) σλ. bik + κατ. αρσ. -ας].
- μπικιάρς**, ο· μπεκιάρης, [τουρ. bekâr(=άγαμος)].
- μπικ-μπικ**· ο ήχος της κόρνας αυτοκινήτου στη νηπ. γλώσσα.
- μπίλια**, η· μπίλια χωμάτινη/πέτρινη/γυάλινη/ατσάλινη, [ιταλ. biglia].
- μπιλιαλής, -λου, -λίθκου**· αυτός που φέρνει ή που προκαλεί μελάδες, [μπιλιάς + -λής, βαλκ. τουρ. belâli].
- μπιλιαλίθκους, -θκ(η)/-θκια, -θκου**· μελαλίδικος, *μπιλιαλίθκια δλεια*, [μπιλιαλής + -ίθκους].
- μπιλιάς**, ο· μελάς, δεσ πρμ. 147, 276, [τουρ. bela].
- μπιλιατσέβου**· ρ., γνωστό μόνο στον ενεστ. πιατεύω, (Νιγρ.), *μην τον μπιλιατσέβς, δε σ(ι) ακούει*, [Πιλιάτος > πιατεύω].
- μπιλιούκ(ι)**, το· μπουλούκι, πλήθος, κοπάδι, [τουρ. böyük(=λόχος, τμήμα)].
- μπιλιούρ(ι)**, το· πράγμα εξαιρετικής ποιότητας, [τουρ. billur(=κρύσταλλο)].
- μπίλις**, οι· οι μπίλιες, δεσ *τζιτζιλόνις, γαζιές, κουρσιούμα*, τα αρχ. σφαοζά ή σφαιροίδια, ήταν όμως και τα παιχνίδια μ' αυτές, όπως το *δέλτα*, το *ματάκ(ι)*, το *κνηγη-*

τό μι μπίλις κλπ.δες και π., [μπίλα].

μπιλιτζιούκι(ι), το· βραχιόλι, τα *μπιλιτζιούκια* είναι για τα χέρια, [τουρ. bilezik].

μπιμπίκ(ι), το· μικρό σπυρί, το εξόγκωμα στη βάση της ανασηκωμένης τρίχας, το φουσκωμένο *μάτ(ι)* στο αμπέλι, [αρχ. βέμβιξ > μπίμπικας > μπιμπίκι].

μπιμπικιάζου· ρ., *μπιμπικιάζα*, -σα, ανατριχιάζω, σηκώνονται οι τρίχες μου, οπότε σχηματίζονται στις βάσεις τους μικρά εξογκώματα, τα *μπιμπικία*, [μπιμπίκ(ι) + -άζου].

μπιμπιλιά, τα· στραγάλια αφράτα, γενικά τα σταφιδοστράγαλα, *θέλου να μι φερς μπιμπιλιά 'π' του πανηγύρι(ι)*, [τουρ. leblebi].

μπινάλτ, το· ποδοσφαιρικός όρος, το πέναλτι, [αγγλ. penalty].

μπινάς, ο· οικοδομή, στέγη, *κρέμασα τα σαντάλια στου μπινά*, [τουρ. bina(=οικοδομή)].

μπινέκ(ι), το· άλογο για ίππευση, [τουρ. binek].

μπινιβρέκ(ι), το· δες *πινιβρέκ(ι)*.

μπιρδεύου· ρ., *μπέρδιβα*, *μπέρδιμα*, *μπιρδέφκα*, μπερδεύω, ουσ. η *μπιρδιμούρα/μπιρδιμάρα* = μπέρδεμα, [αρχ. έν + αρχ. περι + αρχ. δέω(=δένω) > έμπεριδέω > μπερδεύω].

μπιρίκ(ι), το· μικρή αγριόπαπια, [τουρ. birikmek(=έρχονται μαζί)].

μπιρικιάτ(ι)· επίρρ., δόξα τω Θεώ, πάλι καλά, [αραβ. barakat(=ευλογία) > berekât, (Π.Κ.)].

μπιρικιέτ(ι), το· αφθονία αγαθών, πλούτος, [τουρ. bereket].

μπιρικιτλής, -τλού, -τλίθκου· αυτός που φέρνει *μπιρικιέτ(ι)*, [μπιρικιέτ(ι) + -λής].

μπιρικιτλίθκους, -κ(η), -κου· αυτός που φέρνει *μπιρικιέτ(ι)*, ο *μπιρικιτλής*, *μπιρικιτλίθκ(η) χρουνιά*, [μπιρικιτλής + -ίθκους].

μπιρλάντ(ι), το· ο εξαιρετικής ποιότητας καπνός, [αρχ. βήρυλλος(=πολύτιμη πέτρα) > λατ. beryllo > ιταλ. brillante].

μπιρμπάτ(ι), το· το μούσκεμα, η καταστροφή, *μ' έκανις μπιρμπάτ(ι)* = με μούσκεψες, [τουρ. berbat(=λέρωμα)].

μπιρμπιδουνάκι(ι), το· συγκ. της λ. *μπιρπιλαηδονάκι*.

μπιρμπιλαηδονάκι, το· όν. πουλιού γνωστού μόνο στα παραμύθια, αλλ. *μπιρμπιδουνάκι(ι)*, [τουρ. bülbül > μπιρμπίλι (=αηδόνι) > *μπιρπιλαηδονάκι*].

μπιρντάχ(ι), το· μπερντάχι, ξυλοδαρμός, *άμα φας ένα μπιρντάχ(ι) θα μαθς· φορά, το πέρασα ένα μπιρντάχ(ι)* = το πέρασα (έβαψα, γυάλισα) μία φορά, *μπιρντάχια μπιρντάχια βρέχει* = βρέχει με διακοπές, δες *χερ(ι)-χέρ(ι)*, [τουρ. perdah(=γυάλισμα)].

μπιρντές, ο· μπερντές, κουρτίνα, πάνινο παραπέτασμα, το πανί που κρεμούσαν στο τζάκι, για να μην καπνίζει, υποκ. το *μπιρντούδ(ι)*, [τουρ. perde].

Μπιρουβνός, -νιά, -νό· ο καταγόμενος από την *Μπέρβα*.

μπιρσίμ(ι), το· χοντρή γυαλιστερή κλωστή με την οποία φτιάχνονταν οι φούντες για τα φέσια ή χρησ. για κεντήματα και πλεκτά, δες *σιάλ(ι)*, αλλ. *μπιρσίμ(ι)*, [τουρ. ibrişim].

μπίσι(ι)· φωνή με την οποία φώναζαν τα γουρούνια, στη νηπ. γλώσσα το γουρούνι, βρώμικος σαν το γουρούνι, [βουλ. bis(=γουρούνι)].

Μπισίκια, τα· η λίμνη Βόλβη, *τσιρόνια 'π' τα Μπισίκια*, [από τα δυο παράλια χωριά της, τα Μεγάλα και Μικρά Μπισίκια].

- μπίστ(η)**, η· πίστη, μ' έβγαλι την *μπίστ(η)*, [αρχ. πίστις].
- μπιτάου, -ώ**· ρ., παρ. *μπιτούσα*, για λουπά δεσ *μπιτίζου*, *φτο του καπνό δε μπιτάει*.
- μπιτέρ**· η λ. χρησ. με διαφορετικούς τρόπους, που περιέχουν τη σημ. του τίποτα, του μηδέν, π.χ. η φρ. *μπιτέρ να γέν(ει)* αποδίδει ό,τι η φρ. της κ. "τσιμέντο να γίνε", ενώ η φρ. *δε θα ρτεις; μπιτέρ!* αποδίδει ό,τι η κ. φρ. "ας μην έρθεις δεν με νοιάζει", [τουρ. *biter* < *bitmek*, δεσ *μπιτίζου*].
- μπιτζμα**, το· τέλειωμα, τέλος, [*μπιτίζου*].
- μπιτίζου**· ρ., *μπιτζα*, *μπίτσα*, τελειώνω, *μπίτσι του καπνό μας*, αλλ. *μπιτάου*, δεσ πρμ. 207, λ.γ. 7, και αίν. 41, [τουρ. *bitmek*(=λήγω, καταλήγω, τελειώνω)].
- μπιτίτσ(ι)**, το· το τέλειωμα στην νηπ. διάλεκτο, το *μπιτζμα*, η λ. χρησ. ως υποκ. στα παραμύθια, δεσ *αρχινίτσ(ι)*, *μισίτσ(ι)*, [*μπιτίζου* + *-ίτσ(ι)*].
- μπίτκα**· επίρρ., κάθετα, κατακόρυφα, *μη βά(ει)ζς μπίτκα τ'ν ένισ(η)*, **[τουρ. *bitki* (=φυτεύω)].
- μπιτσιμί**· λ. που χρησ. ως προσφώνηση, με τη σημ. φίλε ή κάτι ανάλογο, *όχ(ι) αρά μπιτσιμί*, *δεν είναι έτσ(ι) = όχι βρε φίλε*, δεν είναι έτσι, [τουρ. *bicim*(=τύπος)].
- μπιτσιμί**· επίρρ. για τον παραλληλισμό της συμπεριφοράς κάποιου με αυτή κάποιου άλλου, *φτος γίνκι Γιώργης μπιτσιμί = έγινε σαν το Γιώργο*, [τουρ. *bicim*(=μορφή)].
- μπλάναβους**· αθώς, μπουνταλάς, Νιγρ., **[αρχ. πλάνη + *-αβους* και π > μπ, με τη σημ. αυτός που πλανιέται, που ξεγελιέται εύκολα].
- μπλάνκα**, η· δεσ *μπλιάνκα*.
- μπλαντίκα**, η· είδος δρυός, που αναπτύσσεται στις ανήλιες πλαγιές του βουνού, το ξύλο του έχει πιο λεία επιφάνεια και είναι πιο βαρύ, σε σχέση με το *κλαδί* του προσήλιου, κ. νερομπλαντίκα, Δρυς η ευθύφλοιος, **[λατ. *blatta* (=μεταξοσκώληκας, από τη γυαλιστερή και λεία επιφάνεια του ξύλου· από την ίδια λ. το επών. της οικογένειας *Μπλαντίκα* (=Βλαδίκια), που ήταν παραγωγοί μεταξιού)].
- μπλάου**· ρ., δεσ *μλάου*.
- μπλαράς**, ο· {μ-μπλα-}, ο μουλαράς, ο ημιονηγός, *τουν έκαναν μπλαρά του Χρήστου*, [*μπλάρ(ι)*].
- μπλάρ(ι)**, το· {μ-μπλα-}, μουλάρι, υποκ. το *μπλαρούδ(ι)*, [λατ. *mulus* > μσν. *μουλάριον* > *μουλάρι*, με μ > μπ].
- μπλαρίσιους, -σια, -σιου**· {μβλα-}, μουλαρίσιος, αλλ. *μπλαρίτκους, -κ(η), -κου, μπλαρίσιου γινάτ(ι)*, [*μπλάρ(ι)*].
- μπλασταριά**, η· {-ριά}, το πέσιμο, το αποτέλεσμα του *μπλασταρώνου*.
- μπλαστάρουμα**, το· η *μπλασταριά*.
- μπλασταρώνου**· ρ., *μπλαστάρουνα, -ρουσα, -ρώθκα*, ρίχνω κάτι με ορμή στο έδαφος και το οριζοντιώνω, [*μπλαστρώνου*].
- μπλάστρα**, η· ασθένεια του καπνού, που οφείλεται στο μικρομύκητα *ερυσίβη*, η οποία ξηραίνει τα φύλλα στη ρίζα, κ. *μπάστρα*, *έμπλαστρο*, που το χρησιμοποιούσαν για να δένουν με *κλάπες* τα σπασμένα κόκαλα, [αρχ. *έμπλαστον* > *μτγν. έμπλαστρον*].
- μπλαστρώνου**· ρ., *μπλάστρουνα, -ρουσα, -ρώθκα*, φορτώνω κάτι σε κάποιον χωρίς να το θέλει, (Νιγρ.), *του μπλαστρώθκα του φαΐ, τι να κάνου;* [*μπλάστρα*].
- μπλια**, η· {μ-μπλια}, *μηλιά*, [αρχ. *μηλέα* > *μηλιά*, και μ > μπ].
- μπλιακ**· λ. για τον ήχο της πέτρας που πέφτει στο νερό, λ. για κάθε τι το νερούλο,

- του φαΐ γίνκι *μλιακ*, δηλώνει αποστροφή από κακομαγειρεμένο φαγητό, [ηχοπ. λ.].
- μπλιάνκα**, η· ειρων. το νερουλό φαΐ, όχι η σούπα, το τελευταίο απόσταγμα του *τσιπρου*, το τελευταίο *πουριάκ(ι)*, που έχει μικρή περιεκτικότητα σε οινόπνευμα, *αλλ. μπλάνκα*, **[μπλιακ].
- μπλίζνα**, η· είναι το λάθος που φαινόταν πάνω στο υφαντό όταν δυο διπλανές κλωστές από το στημόνι περνούσαν στο ίδιο μιτάρι, λάθος που το διόρθωναν προσθέτοντας μια ενδιάμεση κλωστή και κάνοντας ανάλογη διόρθωση στα μιτάρια, *αλλ. στράτα*, **[βουλ. blizna (=γειτονική)].
- μπλιόρα**, η· προβατίνα ενός έτους, πρώτης εγκυμοσύνης, [1. (Π.Κ.) λατ. *melior* (συγκριτικός βαθμός του *bonus* = καλός) > αρωμ. *ml'or'* > *μηλιόρα*, και μ > μπ. 2. **αρχ. *μήλον*(=πρόβατο) > *μηλιόρα*, και μ > μπ].
- Μπλος**, ο· {μ-μπλος}, τοπων. Τερπνής και Νιγρίτας. Στην Τερπνή *στον Μπλο του χόμα φαίνονταν στου μπραγκό κάτια-κάτια κόκκινου και άσπρου, του κόκκινου για πάτουμα, του άσπρου για πικμέζια ή για λάσπ(η) που τ'ν έβαζαν σι πρησμένα μέρια*. Στη Νιγρίτα, *στον Μπλο γένιτι του πανηγύρ(ι) των αγιου-Θουμά· στη Νιγρ. άλλ. πλος*, [αρχ. *πηλός* > *πλος* > *Μπλος*].
- μπλουγκούρ(ι)**, το· *μπλιγούρι*, σκληρό σιτάρι αλεσμένο στα *χειρόμπλα* σε χοντρούς κόκκους· το σιτάρι το μούσκευαν, το στέγνωναν και στη συνέχεια το έτριβαν ή το χτυπούσαν με τον κόπανο σε ένα σακί για να βγάλουν τις φλούδες από τα σπυριά· μετά το άλεθαν στα *χειρόμπλα* και αντικαθιστούσε το ρύζι στα φαγητά αλλά και στα γλυκίσματα, όπως για παράδειγμα στο ρυζόγαλο ή στο πιλάφι, [πνίγω > αρχ. *πνιγμός* > *πνιγούρι* > *πλιγούρι*, **με π > μπ και επίδραση του τουρ. *bulgur*].
- μπλούδ(ι)**, το· υποκ. της λ. *μήλο*, *μπλούδι μου κόκκινου*, δεσ δημ. τρ. 6, [αρχ. *μήλον* > *μήλου* + *-ούδ(ι)* > *μηλούδ(ι)*, και μ > μπ].
- μπλουματούδια**, τα· παιχνίδι μικρών κοριτσιών με κούκλες και *πανάκια*, *αλλ. τα σπιτάκια*, οι *κουκλούδεις*, [αρχ. *άπλω* > *άπλώματα* (> *απλωματούδια*) **> *μπλουματούδια*, με π > μπ].
- μπλουνταίνου**· ρ., *μπλουντίνισκα*, *μπλούντινα*, αυξάνομαι, γίνομαι περισσότερος, άφθονος, *τα τραχανά μπλουνταίνουν στου βράσ(ι)μου*, [πλουτός > αρχ. *πλουτέω* > *πλουταίνω*, μ > μπ].
- μπλουντιάρκουζ, -κ(η), -κου**· αυτός που *μπλουνταίν(ει)*, που γίνεται άφθονος, που είναι πιο πολύς από όσο φαίνεται, *η σίκαλ(η) είνι μπλουντιάρκ(η) κι θα σι φτάσει αυτήν για σπόρου*, [μπλουνταίνου].
- μπλουχμένους, -ν(η), -νου**· *αλλ. μπλουγμένους*, δεσ *μπουλουγμένους*.
- μπλόχνου**· ρ., *έμπλουχνα/μπουλούκουνα/μπούλουχνα*, *έμπλουζα/μπούλουζα*, *μπλόχκα/μπλόχτκα*, *μπήγω*, *καρφώνω*, *σπρώχνω*, πρ. *μπλόχνι*, *μπλόχνιτι*, *μπούλου*, *μπούλουχνι*, *μπουλόχνιτι*, *μπούλουζι*, *μπλόζι*, *μπλόζτι*, *μπούλουζτου του παλούκ(ι)*, ** [αρχ. *έμβολον* + μσν. *χώνω* (< αρχ. *χωνύω*)].
- μπλώνου**· ρ., για αρ. χρ. και λοιπά δεσ *μουλώνου*, *δε ξερς να ουμιλάς δε ξερς κι να μπλωνς*, [μουλώνου, μ > μπ].
- μπόγιας**, ο· άνθρωπος πολύ ψηλός, (Νιγρ.), *αλλ. ο μπόγιας*, [τουρ. *boy*].
- μπόδιου**, το· εμπόδιο, [αρχ. *έμποδών* (=μπροστά στα πόδια) > αρχ. *έμπόδιον*].
- μπόζα, μπόζια**, η· η *νύφ(η)*, [αρχ. *παύσις* > λατ. *pausa* > ιταλ. *posa* > *πόζα* > *μπόζα*, **από το γεγονός ότι οι κινήσεις της νύφης είναι πολύ αργές].

- μπόζας**, ο· στη Νιγρ. ο κρύος, στην Τερπ. αυτός που κρατάει ύφος, ο τυπικός, [δες *μπόζα, μπόζια*].
- μπόι**, το· η κ. σημ., η γυναικεία φούστα, *τράνιμα θέλ(ει) του μπόι σ', να φτάν(ει) κατ' 'π' του γόνα*, [τουρ. boy > μπόι].
- μπόλ(ι)**, το· μπόλι, μαντίλα, (προσφ.), [βεν. imboglio > μπόλια(=μαντήλα)].
- μπόλ(ι)κα**· επίρρ., με το παραπάνω, ευρύχωρα, *σι πέφτ(ει) μπόλ(ι)κα-μπόλ(ι)κα του φουστάν(ι)*, [μπόλ(ι)κους].
- μπόλ(ι)κους, -κια/-κ(η), -κου**· μπόλικος, φαρδύς, αρκετός, *έκαναμι μπόλ(ι)κου στιά-ρ(ι), μι έρχιτι μπόλ(ι)κου του φουστάν(ι)*, [τουρ. bol(=φαρδύς) + -κους].
- μπόντλαβους**, ο· μεγάλο μάλωμα σε ρούχο ή σε παπούτσι, (Νιγρ.), [;].
- μπόντσα**, η· ο μικρός βώλος που σχηματίζεται στο χώμα, όταν πέσει μικρή ποσότητα νερού· το ομώνυμο παιχνίδι με τέτοιους βώλους, υποκ. η *μπουντσούδα*, [τουρ. bonca(=χάντρα)].
- μπόρμπουλου**, το· δεξ *μπουρμπόλ(ι)*.
- μπόρσα**· μπόρεσα, αόρ. του ρ. *μπουρώ*.
- μπόσ(ι)**, το· η ατυχία *στου λότου* ή σε άλλα τυχερά παιχνίδια, [τουρ. boş (=άδειος)].
- μπόσ(ι)κους, -κια/-κ(η), -κου**· μπόσικος, χαλαρός, αφηρημένος, [τουρ. boş (=χαλαρός) + -κους].
- μπόστρικας**, ο· μεγάλη πράσινη σαύρα, που μοιάζει με την *μπουστιρίκα*, σαύρα η πρασίνη, *Lacerta viridis*, και *γκόστρικας*, [*μπουστιρίκα*].
- μπου**· το νερό στη νηπ. γλώσσα.
- μπου!** στη νηπ. γλώσσα φόβητρο, φωνή με την οποία φοβερίζουν τα μωρά, φοβέρισμα, μάλωμα, *ούλου μι του μπου τον έχ(ει)*, (πρμ. φρ. 113).
- μπουγαζάρα**, η· δυνατό *μπουγάζ(ι)*, (Νιγρ.), αλλ. το *μπουγαζάρ(ι)*, [*μπουγάζ(ι) + -άρα*].
- μπουγαζάρ(ι)**, το· άνοιγμα, στόμιο, αλλ. το *μπουγάζ(ι)*, [*μπουγαζάρα*].
- μπουγάζ(ι)**, το· μέρος από όπου φυσά συνήθως δυνατός και κρύος αέρας· φωνή, *δεν έχου μπουγάζ(ι) τώρα μπρε πιδί μ' για να σι τραγδήσου*, [τουρ. boğaz].
- μπουγάς**, ο· ταύρος επιβήτορας, [τουρ. boga].
- μπουγάσαντα**· λ. χωρίς νοηματικό περιεχόμενο, από το παιχν. *ρόμι μπουγάσαντα*.
- μπουγάτσια**, η· αρτοπαρασκεύασμα που θα μπορούσαμε να το πούμε γλυκό ψωμί, αφού περιείχε ως συστατικά αλεύρι, σόδα φαγητού και ζάχαρη, [ιταλ. toccacia > τουρ. bogaca > μσν. πογάτσα].
- μπουζάτους, -τ(η), -του**· κρύος, πολύ καθαρός, *τα ρούχα γίνκαν μπουζάτα*, [*μπουζ(ι)*].
- μπουζ(ι)**, το· κρύος, παγωμένος, πάγος, καθαρός, *μπουζ(ι) λιμουνάδα, μπουζ(ι)!* μτφ. αγωνία, *είχι του μπουζ(ι) = είχε αγωνία για τη συνέχεια*, [τουρ. buz].
- μπουζ(ι) γκεμπί**· πολύ κρύο, *λεμονάδα μπουζ(ι) γκεμπί*, [τουρ. buz(=πάγος) + gibi (=όπως, σαν)].
- μπουζιάζου**· {-ζια-/ζγια-}, ρ., *μπουζιαζα, -σα*, κάνω κάτι κρύο, ψύχω, ψύχομαι, κρυώνω, *μι μπουζιασι του νιρό· τ' αφήκισ όζου κι μπουζιασι του νιρό· μη μ(ι) ακουμπάς, μι μπουζιά(ει)ζς*, [*μπουζ(ι)*].
- μπουιά**, η· {-ιά}, μιογιά, πληθ. οι *μπουιές*{-ιές} = τα δώρα που πήγαιναν στη νύφη μια βδομάδα πριν από το γάμο, τα οποία ήταν *ουκνά, ζαλφές, σαπούνι, χτένα* και

διάφορα καλλυντικά, [τουρ. boya].

μπουίζου· ρ., είναι γνωστό μόνο σε τύπους του ενεστ., ψηλώνω, παίρνω μπόι, του *σάμ(ι) άμα του πιάσουν βρουχές μπουίζ(ει)*, [μπόι].

μπουιούκ ουρτά· {-ιούκ}, φρ. που χρησ. για τον προσδιορισμό της δεύτερης κατηγορίας στην πάλη στα πανηγύρια, δεσ και *κιουτσούκ ουρτά*, αλλ. *μπιουκ ουρτά* {μπι-ιούκ}, [τουρ. büyük (=μεγάλος) + orta(=μέσος)].

μπούιρουν, το· πρόσκληση για φαγητό, έλα να φάμε, *μ' έκανι μπούιρουν κι έκατσα να φάου*, [τουρ. buyurun].

μπουκαγιά, τα· το δέσιμο των μπροστινών ποδιών στα ζώα, για να μη φεύγουν, [τουρ. bukađı(=δεσμά, φρένο)].

μπούκλα, η· μικρό ξύλινο υδροδοχείο σαν πολύ μικρό βαρέλι, τσότρα, *μπούκλους*, τούφα μαλλιών, [λατ. μsn. buc(c)ula(=1. η κ. σημ. 2. ξύλινο δοχείο κρασιού)].

μπουκλού, η· η γυναίκα που χτένιζε τα μαλλιά της *μπούκλις*.

μπουκλούκια, τα· άχρηστα πράγματα, *γίόμουσις του σπίτ(ι) μπουκλούκια*, [τουρ. bokluk (=ακάθαρτο μέρος)].

μπούκλους, ο· ξύλινο υδροδοχείο, *μεγάλη μπούκλα*.

μπούκου, η· αυτή που έγινε χοντρή και βαριά στην κίνηση από το πολύ φαγητό, [*μπουκουσιά*].

μπουκουσιά, η· μπουκιά, [λατ. bucca(=στόμα) > μsn. μπουκώνω > αόρ. μπουκώσα].

μπουλάκιμ· μακάρι, *μπουλάκιμ να ρτει, μα δεν πιστεύου*, **[τουρ. muallak (=σε αγωνία, σε εκκρεμότητα) + -im(=είμαι), σε ελ. μετ. αγωνιά, περιμένω].

μπουλαμάτσ(ι), το· λαπάς, *αγούλα*, ειρων. κακομαγειρεμένο φαί, [τουρ. bulamađ].

μπουλαντάου, -ώ· ρ., *μπουλαντούσα*, -*λάντσα*, δεσ *μπουλαντίζου*.

μπουλαντίζου· ρ., *μπουλάντζα*, -*λάντσα*, *κουράζομαι υπερβολικά*, λιποθυμώ σχεδόν από την κούραση, [τουρ. bulanmak(=θολώνω, ανακατεύω) > bulanti(=ναυτία)].

μπουλιέτου, το· γραπτή πρόσκληση για γάμο, που στέλνονταν στους μακρινούς συγγενείς και φίλους· για τους κοντινούς, τους συγχωριανούς δεσ *καλέσματα*, [ιταλ. biglietto > μπιλιέτο].

μπούλουγμα, το· το αποτέλεσμα του *μπλόχνου*.

μπουλουγμένους, -**ν(η)**, -**νου**· μτχ. του *μπλόχνου*, αλλ. *μπλουγμένους*, *μπλουχμένους*, *μπουλουκουμένους*.

μπουλουκουμένους, -**ν(η)**, -**νου**· μτχ. του *μπλόχνου*, *μπουλουγμένους*.

μπουλουκουμένου· παιχν. της Νιγρ. με *μπίλις*, στο οποίο μια *μπίλα μπλόχνουνταν* στο χώμα.

μπούλουξα, **μπούλουχνα**· τύποι του ρ. *μπλόχνου*.

μπούλους, ο· παπαρούνα, [βουλ. bula(=παπαρούνα)].

μπουμ· παιχνίδι της τράπουλας, στη νηπ. γλώσσα λ. για το πέσιμο, τον ήχο από την κρούση, την εκπυρσοκρότηση, [ηχοπ. λ].

μπουμπάρ(ι), το· το παχύ έντερο, είδος φαγητού με γεμιστό παχύ έντερο, [τουρ. bumbur].

μπουμπό, το· το φρούτο στη νηπ. γλώσσα, **[*μπουμπόλια* > *μπουμπό(λια)*].

μπουμπόλια, τα· *κόλλ(υ)βα*, φαγητό με φασόλια χωρίς ζουμί· τα *χώριζαν από μαγειρεμένη φασολάδα* και τα *τσιγάριζαν με λάδι*, *πιπέρι κόκκινο*, λίγο νερό, μαύρο πι-

πέρι ή τα έκαναν σαλάτα προσθέτοντας μόνο λάδι και λεμόνι, αλλ. *μουμπουλάτα φασούλια*, **[*μουρμπόλι(ι)* > *μουρμπόλια* > *μουμπόλια*, τα *μουρμπόλια* ήταν μικροί καρποί].

μουμπότα, η· καλαμποκίσιο ψωμί, *μπομπότα*, [βεν. *bobotta*].

μουμπουλάτα φασούλια· φαγητό φτιαγμένο από βρασμένα φασόλια, που καβουρντίζονταν χωρίς ζωμό, δεξ *μουμπόλια*, [*μουμπόλια* + *φασούλι(ι)*].

μουμπουνίζου· ρ., *μουμπούντζα/-μουτζα*, *μουμπούντσα/-ντζα*, βροντώ, παράγω κρότο, ανάβω δυνατή φωτιά, *μουμπουνίζ(ει) σόμπα*, [ηχοπ. λ. από τον ήχο *μουμπου*].

μούμπουρας, ο· το έντομο βόμβος, μεγαλύτερο από τις σφήκες, κοκκινωπό, που έκανε τη φωλιά του μέσα σε τοίχους από πλιθιά, δεξ πρμ. 22, πλθθ. *μουμπούρ(οι)*, *μουμπουροί*, [βόμβος > αρχ. βομβυλιδς > *μπάμπουρας*].

μουμπουρούτα, η· η *μουμπουτούρα*.

μούμπους, ο· φόβητρο για τα μικρά παιδιά, αλλ. *μουμπούσ(ι)*, *μη... μπούμπους*, [*μου!*].

μουμπουτάου, -ώ· ρ., -*τούσα*, *μουμπούτσα*, ανάβω δυνατή φωτιά, δυναμώνω τη φωτιά, μέλλ. θα *μουμπουτήζου*, μτφ. *τα καπνά μουμπούτσαν*, **[από τον ήχο της φωτιάς *μουμπου*, (δεξ *μουμπουνίζου*)].

μουμπουτούρα, η· δυνατή φωτιά με φλόγες, [*μουμπουτάου* + -*ούρα*].

μουμπρέκια, τα· οι όρχεις, *φτην δλεια θέλ(ει) μουμπρέκια*, [τουρ. *böbrek* (=νεφρός)].

μουνατζα, η· η μπόρα, (σημ. αντίθετη από την κ.), [βεν. *bonazza*(=καλοσύνη)].

μουνια, η· γροθιά, το χτύπημα με τη γροθιά, [λατ. *bugna* > βεν. *bugna*(=πυγμή)].

μουνταλάς -ντάλου/-λού, -λάθκου· χαζός, αφελής, ανόητος, [τουρ. *budala*].

μουνταλέτσ(ι)κους, ο· ελαφρώς μουνταλάς, (Νιγρ.), [*μουνταλάς* + -*τσ(ι)κους*].

μουντούλ(ι)κους, -κ(η), -κου· χοντρομάγουλος, **[τουρ. *but*(=μηρός, γλουτός)].

μούντρα, η· πούδρα, [γαλλ. *poudre* > μσν. *πούδρα*].

μουντράκ(ι), το· γενική ονομασία φ. των οποίων οι σπόροι, οι *κουλτσίδις*, κολλούν πάνω στα ζώα και κυρίως στα πρόβατα, αλλ. το *μουντράκ(ι)*, **[ίσως από τουρ. *rütük*(=ανώμαλος, τραχύς, τραχύς στην αφή), και αντιμετάθεση των *t* και *r*].

μουντρούμ(ι), το· μουντρούμι, [αρχ. ίππόδρομος > τουρ. *bodrum*, από το γεγονός ότι κάτω από το στίβο υπήρχαν υπόγεια].

μουντσούδα, η· μικρό και στρογγυλό πρόσωπο σαν χάντρα, όμορφο βρέφος, *μουντσούδα μ' καλή*, [*μπόντσα*].

μουξιάς, ο· αλλ. ο *μουχτσιάς*.

μουρανί, το· φαγητό με σπανάκι ή *ματσιάτκα* και ρύζι, πιο νερουλό όμως από το σπανακόρυζο, [τουρ. *burani*].

μουριάζου· ρ., *μούριαζα*, -*σα*, χρησ. μόνο στο γ' ενικ. με τη σημ. ετοιμάζεται, προμηνύεται *μπόρα*, *μούριασι κιρός* = μαύρισε από τα σύννεφα ο ουρανός και φαίνεται ότι ετοιμάζεται για *μπόρα* ο καιρός, [αρχ. βορέας(=βόρειος άνεμος) > βεν. *bora* > *μπόρα*].

μουριασμένους, -ν(η), -νου· για καιρό, έτοιμος να βρέξει, μτφ. για άνθρωπο, θυμωμένος, [*μούριαζου*].

μουρλιά, η· αρμαθιά, βουρλιά, [βρύλον(=σάρτο) > μτγν. *βροϋλον* > μσν. *βοϋρ-*

λον > βουρλιά].

μπουρλιάζου· ρ., *μπούρλιαζα, -λιασα, -λιάσ(η)κα*, περνά τα καπνόφυλλα στις βελόνες, [*μπουρλιά*].

μπούρλιασμα, το· η ενέργεια του *μπουρλιάζου*.

μπουρλιαστάς, ο· αυτός που *μπουρλιάζ(ει)*, υποκ. το *μπουρλιαστούδ(ι)*.

μπουρλίδα, η· αρμαθιά, *μια μπουρλίδα σκόρδα*, [*μπουρλιά*].

μπουρμάς, ο· κάνουλα, τράγος *μπουρτζμένους*, [τουρ. burma].

μπουρμπόλ(ι), το· αλλ. το *μπόρμπουλου*, ο καρπός της *μπουρμπουλιάς*.

μπουρμπουλιά, η· το δ. μελικοκκιά, *Celtis australis*, δ. που οι καρποί του στο μέγεθος ήταν μικροί, σαν τ' *λαγού τα μήλα*, ήταν όμως μαύροι και φαγώσιμοι, [1. βουρβουλεά, (Π.Βλ.), 2. **ίσως να σχετίζεται με τη λ. βουρβουλιά(=η κοπριά του πρόβατου, της κατσίκας, του λαγού), εξαιτίας από το μέγεθος και το χρώμα των καρπών της].

μπουρ-μπουρ· αδιάκοπο κουβεντολόι, [ηχοπ. λ.].

μπουρμπουτσόλ(ι), το· μικρός σαν μπίλια καρπός, ειδικότερα της *χόινας*, που μοιάζει με *μπόρμπουλου*, δεν είναι φαγώσιμος και τον χρησιμοποιούσαν μόνο για τις βολίδες στο *πλιούκ(ι)*, **[*μπουρμπόλ(ι)* + τουρ. -cul, που δίνει τη σημ. του μοιάζω].

μπουρμπουτσουλιά, η· το δασικό δ. μελιά, μελία, γενικότερη ονομασία δ. που είχαν μικρούς στρόγγυλους καρπούς, [*μπουρμπουτσόλ(ι)*].

μπουρνουσού(η)ζς, -σούζου, -σούζ(ι)κου· χοντρός, χοντροκομμένος, άσχημος με χοντρά χαρακτηριστικά προσώπου, άσχημομούρης, [τουρ. burun(=μύτη) + επίθ. -suz(=χωρίς) > burunsuz(=χωρίς μύτη)].

μπούρντα, η· τσουβάλι, σακί, δεσ και *χαρέλ(ι)*, **[ιταλ. borda(=μικρό πανί πλοίου), δεσ και σακολέβα, που είναι πανί πλοίου].

μπουρντίζου· ρ., *μπούρντζα, μπούρτσα, μπουρντίσ(η)κα*, αφαιρώ τους όρχεις ενός ζώου, ευνουχίζω, [τουρ. burdarmak].

μπουρντουσίνα, η· η χοντρή, [*μπουρντούχας*].

μπουρντούχας, ο· ο χοντρός, (Νιγρ.), **[τουρ. pürtük(=μικρό εξόγκωμα)].

μπουρός, ο· είδος επίπλου, χαμηλή συρταριέρα, [γαλλ. bureau].

μπουρούν(ι), το· το υνί της *κουντούρας*, (αλέτρι για βόδια), που ήταν καμπυλωμένο και τριγωνικό· η λ. χρησ. και ως συνθετικό τοπωνυμίου, [τουρ. burun(= μύτη)].

μπουρσούκ(ι), το· το ζ. ασβός, τρόχος ο ευρωπαϊκός, αλλ. το *μπρουσούκ(ι)*, χρησ. και ως βρισιά, *α ρα μπουρσούκ(ι) θα σι πω*, [τουρ. porsuk].

μπούρτζμα, το· η ενέργεια και το αποτέλεσμα του *μπουρντίζου*.

μπουρτζμένους, ο· ευνουχισμένος, αυτός που έχει υποστεί την ενέργεια του *μπουρντίζου*.

μπουρτζόβλαχους, ο· περιφρονητική ονομασία των βλάχων, **[τουρ. burcu(=οσμή) + μσν. βλάχος(δες *βλαχίτκους*)].

μπουρτσιούγξ(ι)· δεσ *προυτσιούγξ(ι)*.

μπουρώ· ρ., *μπουρούσα, μπόρσα*, μπορώ, δεν *μπουρώ* = είμαι άρρωστος, δεσ πρμ. 297, [αρχ. εὔπορῶ > πορῶ > μσν. μπορῶ].

μπουστάν(ι), το· μπουστάνι, χωράφι όπου καλλιεργούνται καρπούζια και *καούνια*, η *μπουστάνια* = το φ. καρπουζιά· *τα μπουστάνια τα σπέρνουν τ' Μιγάλ(η) Πέμπτ(η)*

- για να γένουντι κόκκινα τα καρπούζια, [τουρ. bostan].
- μπουστιρίκα**, η· σαύρα, σαύρα η κοινή, *Lacerta agilis*, αλλ. η *γκουστιρίκα*, δεσ. πρμ. φρ. 63, [βυζ. βοστέριτζα].
- μπουτέλα**, η· μπουκάλα, φιάλη, [αρχ. βύτις > λατ. buta + κατ. ιταλ. -ella > butella].
- μπουτέλου**, η· γυναίκα μονοκόμματη σαν *μπουτέλα*, (Νιγρ.).
- μπουτ-μπουτ**· το *βουτ-βουτ* στη Νιγρίτα.
- μπουτρέλια**, τα· σιδηροδοκοί με σχήμα σαν αυτό της ράγας του σιδηροδρόμου, που χρησ. για να στηρίζουν εξώστες, δεσ. *φουρούζια*, **[τουρ. bodur(= κοντόχοντρος) + -έλι(ι)].
- μπουφ**· λ. γνωστή από τα λαχνίσματα, χωρίς νοηματικό περιεχόμενο· λεγόταν πολλές φορές πριν από το *κοκράνι*, ως νεκρός χρόνος κατά την αντιστοίχιση, [πουφ].
- μπούφους**, ο· το πουλί μπούφος, βύας ο γνήσιος, *Bubo bubo*, υβρ. ο κουτός, [λατ. bubo].
- μπούχαβους**, -β(η), -βου· κούφιος, μαλακός εσωτερικά, φαινομενικά μόνο ρωμαλέος, *του χόμα είναι μπούχαβου κι σκαλίζιτι*, **[τουρ. bu(=αυτός) + hava (=αέρας), σε ελ. μετ. αυτός που έχει μέσα του αέρα, ο αφράτος].
- μπουχάρ(ι)**, ο· τζάκι, (προσφ.), **[αρχ. χέω > μτγν. χύνω > αποχύνω(=αναδίνω) > απόχα > μόχα, από όπου πιθανώς το τουρ. buhar(=ατμός, αναθυμίαση)].
- μπουχόρου**, η· *χουντροπαλού*, άτσαλη, [βουλ. buhu(=χοντρή)].
- μπούχτισμα**, το· μπουχτισμα, το αποτέλεσμα του ρ. *μπουχτίζου*.
- μπουχτίζου**· ρ., *μπούχτζα*, *μπούχτσα/μπούχτισα*, *μπουχτίσ(η)κα*, δεν μπορώ να ανεχτώ κάτι εξαιτίας χορτασμού ή συνήθειας, *μπουχτίσ(η)κι κι του γάλα κάθι μέρα*, [τουρ. biktak/bikilmak(=βαριέμαι) > biktim(αόρ.)].
- μπουχτσιάς**, ο· μπόγος, ρούχα δεμένα σε δέμα με ένα πανί, η σακούλα στην οποία έβαζαν ρουχισμό, υποκ. το *μπουχτσιούδ(ι)*, το *μπουχτσιαδούδ(ι)*, αλλ. ο *μπουξιάς*, [τουρ. bohça].
- μπουχτσιατζής**, -τζού· πλανόδιος έμπορος, που το εμπόρευσμά του το κουβαλούσε μέσα σε *μπουχτσισιά*, [μπουχτσισιάς + -τζής].
- μπό 'χει**· που έχει, φρ. γνωστή μόνο από τα δημ. τρ., *Λέν(η) τη λεν τη μια μπο 'χει η μάνα της*, (Ν.Π.γ' τρ. 627.0), [που έχει > πό 'χει > μό 'χει].
- μπραγκός**, ο· γκρεμός, απότομη πλαγιά, γυμνή ή γεμάτη θάμνους, [1. **μσν. λατ. bradía > βραγιά, 2. αρχ. πρηών > μπρηγός(=απότομος γκρεμός), στην Πυλαία της Θεσσαλονίκης, δεσ. Χ.Τ., 6α', σ. 368].
- μπρακάτσ(ι)**, το· το *μπακράτσ(ι)*.
- μπρακατσιγκαλα**, τα· σύνολο από μικροπράγματα, όλα τα *ζάκατα*, **[μπρακάτσ(ι) + τσίγκους και επίδρ. της κ. λ. κλαπατσιμπαλα(< ιταλ. clavicembalo)].
- μπραντί**, το· παρατημένο αμπέλι, αδόλευτο αμπέλι που έγινε *απουλιάννα*, αλλ. το *μπριαντί*, **[μσν. λατ. bradía, δεσ. *μπραγκός*].
- μπραστό**, το· *καραγάτσι*, *πτελέα*, *φτελιά*, *Ulmus campestris*, αλλ. ο *μπραστός*, πληθ. οι *μπραστοί*, τα *μπραστά*, [βουλ. bras(=φτελιά) + το(άρθρο)].
- μπραστούδια**, τα· μικρά δέντρα *φτελιάς*, τα κλωνάρια από *μπραστό* που κόβονταν ως τροφή για τις κατσίκες, [μπραστό].
- μπράτιμους**, ο· φίλος, σύντροφος, *κάτσι μπράτιμι να φάμι*, αλλ. το *μπρατίμ(ι)*, *μάνα μ', ήρθαν οι φίλοι μου ήρθαν και τα μπρατίμια*, (Ν.Π.γ' τρ. 261.0), [βουλ. bratim].

μπρε: κλητ. επιφ., βρε, δεξ και *αμπέ, αμπρέ*, [αρχ. μωρὸς > μωρέ > μ' ρε **> *μπρε*, με μ > μπ].

μπρέβα! επιφ. που εκφράζει ειρωνεία ή θαυμασμό και περιέργεια μαζί· *μπρέβα! κάτ(ι) μας είπες = δεν μας είπες τίποτε σπουδαίο, μπρέβα! πώς γίνκι φτο;* [*μπρε + έβα!*].

μπρια! επιφ., *μπρε, βρε, σου μπρια!* η λ. χρησ. και για σύνθεση επιφ., π.χ. *ούμπρια!* [*μπρε, και ε > ια, δεξ κια*].

μπριάγκα, η· η αλυσίδα με την οποία έδεναν τους κατάδικους, τα δεσμά, *φορούν τις μπριάγκις στο λαιμό*, (Ν.Π.γ' τρ. 382.0)· εργαλείο με το οποίο έπιαναν στο *σιδέ-ρουμα* το διάπυρο μεταλλικό στεφάνι του τροχού του κάρου και το μετακινούσαν· ήταν ένα μακρύς λοστός που στην μια άκρη του είχε αρθρωτή λαβίδα, [τουρ. *pranga* (= δεσμά)].

μπριάνα, η· μικρό ποταμόψαρο, *Barbus meridionalis*, που ζει στη *γκουλιουμαρνάκα*, [σλ. *brâna*(=ψάρι)].

μπριαντί, το· {-ια}, αλλ. το *μπραντί*.

μπριάστα, η· η σφεντόνα στη Νιγρίτα, **[τουρ. *branz*(=κατακτώ)].

μπρισίμ(ι), το· δεξ *μπρισίμ(ι)*.

μπρούμπα: επίρρ., *μπρούμπα*, [αρχ. πρὸ + μσν. μύτη > μσν. πρόμπα > *μπρούμπα*].

μπρουμπτάου, -ώ· ρ., *μπρουμπτούσα, μπρουμύτσα/μπρούμπα* (Νιγρ.), *μπρουμπτί-σ(η)κα*, πέφτω *μπρούμπα*, *μπρουμπτίσ(η)κα καταή*, [*μπρούμπα*].

μπρουμπτίζου: ρ., παρ. *μπρουμίτζα*, για αόρ. κλπ. δεξ *μπρουμπτάου*.

μπρουμύτμα, το· το πέσιμο *μπρούμπα*, αλλ. *μπρούμτζμα* (Νιγρ.), [*μπρουμπτίζου*].

μπρουμύτ(ι), το· δεξ *προυμύτς*.

μπρούσ(ι)κου, το· *μπρούσκο, μπρούσ(ι)κου κρασί*, δεξ λ.γ. 28, [ιταλ. *brusco*].

μπρούσλιαβου, το· είδος παράσιτου φυτού, που μοιάζει με τον κισσό, [σλ. *brăšljan* (=κισσός)].

μπρουσνέλα, η· το μπροστινό μέρος της σαγής του αλόγου, κ. *μπροστινέλα*, [*μπρου-στυνός + κατ. -έλα* (>*μπρουστυνέλα*) > *μπρουσνέλα*].

μπρουσούκ(ι), το· το *μπουρσούκ(ι)*.

μπρουστά: επίρρ., έμπρός, [αρχ. έμπρὸς > μσν. έμπροστά/όμπροστά].

μπρουστίρ(ι), το· το μπροστινό πλατύ ξύλο στο *σαμάρ(ι)*, [*μπρουστά*].

μπρουστέλα, η· το πρώτο νερό του χειμαρρου μετά από απότομη βροχή, η πρωτιά στο χορό, *χόριβι μπρουστέλα*, [*μπρουστά + κατ. -έλα*].

μπρουστίτιρα: επίρρ., προηγουμένως, πιο μπροστά, με τοπική και χρονική σημασία, **[*μπρουστά*, με επίδρ. του πρωτύτερα].

μπρουστυνός, -νιά, -νό: μπροστινός, [*μπρουστά*].

μπρουστόπτα, η· η *τούρτα* που ψηνόταν στο φούρνο πριν από το φούρνισμα του ψωμιού, αλλ. το *πλιατλί*, η *προυφταστήρα τούρτα*, [*μπρουστά + πίτα*].

-μπτός, -μπτιά, -μπτό: δεξ -*μτός*.

μισάδ(ι), το· δεξ *μισάδ(ι)*, [*μσος*].

μσος, μσια, μσο: μισός, μισή, μισό, *τον είδι μι μσο μάτ(ι), μσο στρέμμα, πληθ. μσοι, μσιες, μσα*, [αρχ. ήμισυς > μισός].

μισούδ(ι), το· δεξ *μισούδ(ι)*, [*μσος*].

- μσουκούτιλους, -λ(η), -λου**· σακάτης, ανάπηρος, αυτός που μισογίνεται και δεν ολοκληρώνεται, *μσο κι μσουκούτιλου τ' αφήκεις*, [μσος + κούτιλου].
- μσουμοιράζου**· ρ., -ραζα, -ρασα, -ράσ(η)κα, μοιράζω σε δυο ίσα μέρη, [μσος + μοιράζου].
- μσουριζιά**, η· ειρων. άτομο μικροκαμωμένο, ισχνό, αδύναμο, *φτος είναι μσουριζιά*, [μσος + ριζιά, γιατί τάχα γεννήθηκε μόνο από το μισό σπέρμα].
- μσουχουρταίνου**· ρ., *μσουχόρτινα/μσουχουρτίνο(η)κα, μσουχόρτασα*, μισοχουρταίνω, [μσος + χουρταίνου].
- μτός, -μτιά, -μτό**· κατ. επ. που χαρακτηρίζουν μυτερά σχήματα, π.χ. *τσουτσουλουμτός*, [μύτ(η)].
- μυαλός**, ο· το μυαλό, το μεδούλι, αλλ. το *μυαλό*, [αρχ. μυελός > μτγν. μυαλός(> μσν. μυαλόν)].
- μύγα**, η· 1. η κοινή μύγα, 2. η μεγάλη μαύρη μύγα, ή κρεατόμυγα ή *γαδρόμυγα*, ή *σκατόμυγα*, 3. η μύγα που τρελαίνει τα βόδια και τα άλογα, τάβανος ο βόειος, *τόπιασι μύγα του βόδ(ι)*, 4. η *αλουγόμυγα*, [αρχ. μυΐα].
- μυγαροῦδ(ι)**, το· μικρή μύγα, η μύγα που ξινίζει το κρασί και κάνει το ξίδι, [μύγα].
- μυγουσκοιτών(η)ς**, ο· ὄργανο, με ένα μικρό πλέγμα στην άκρη μιας μέτριας λαβής, για να σκοτώνουν τις μύγες, αλλ. η κ. *μυγουσκοτώστρα*, [μύγα + σκοιτώνου].
- μυγόφτζμα**, το· το *μυγόχισμα*, αλλ. το *μυγόφτυσμα*, [μύγα + αρχ. πτύσμα(< πτύω)].
- μυγόχισμα**, το· στίγμα που αφήνει η μύγα πάνω στις επιφάνειες, [μύγα + αρχ. χέζω].
- μυδγαλιά**, η· η αμυγδαλιά, [αρχ. ἀμυγδαλέα].
- μύδγαλου**, το· το αμύγδαλο, [αρχ. ἀμύγδαλον].
- μύθους**, ο· μύθος, παραμύθι, ρεζίλι, ρεζίλεμα, *άμα του κανς αυτό, μύθους θα γένομι = ...θα γίνουμε ρεζίλι(και επομένως παραμύθι για τους επόμενους), μύθου θα μας έχουν*, [αρχ. μῦθος (= λόγος)].
- μυλωνάς**, ο· μυλωνάς, είδος σφήκας με μαύρο χρώμα, (Νιγρ.), σφήκα ο κτίστης, [μύλους].
- μύλους**, ο· μύλος, συσκευή όπου άλεθαν τον καφέ, δεσ *ντουλάπ(ι), τσιότρα*· σιδερένιο κυκλικό εξάρτημα του κάρου, το οποίο ήταν προσαρμοσμένο οριζόντια πάνω στο *μπαρτζίκ(ι)* και στις στροφές κρατούσε οριζόντια την κάσα του κάρου, αλλ. *πυρουσιτιά*, [αρχ. μύλη > μτγν. μύλος].
- μυξιάρς, -ρου, -ρκου**· μυξιάρης, στο ουδέτερο χρησ. με τη σημ. μικρό, *κειν' του μυξιάρκου ούλου κλαί(ει)*, [μύξιους 1].
- μύξιους 1**, ο· μυξιάρης, [αρχ. μύξα].
- μύξιους 2**, ο· ζεστή *μπρουσιόπτα* αλειμμένη με *πικμέζ(ι)*· την έτρωγαν την Πέμπτη πριν από το γάμο, μετά το φούρνισμα του ψωμιού, [αρχ. μυξώδης (=γλοιώδης)].
- μυξουμάντλου**, το· μυξομάντιλο, [αρχ. μύξα + *μαντίλ(ι)*].
- μύρζμα**, το· το μύρισμα, δεσ πρμ. φρ. 77, [αρχ. μυρίζω > μύρισμα].
- μυρμηγκάς**, ο· μεγάλο κόκκινο μυρμήγκι, αλλ. *τουρκαλάς*, [μυρμήγκι + κ. κατ. -ας].
- μυρμήγκ(ι)**, το· μυρμήγκι, υποκ. το *μυρμηγκούδ(ι)*, μεγεθ. ο *μυρμηγκάς*, [αρχ. μύρμηξ > μτγν. μυρμήκιον > μυρμήγκι].
- μυρμηγκουμάνα**, η· μυρμήγκι με φτερά, [μυρμήγκι + μάνα].
- μυρουθκό**, το· μυρωδικό, [αρχ. μύρον].
- μυταριά**, η· {-ργιά}, το φίμωτρο που το χρησ. στα ζώα όταν ὀργωναν, για να μη

δαγκάνουν τα σπαρτά· ήταν φτιαγμένο από έναν μικρό *τρουβά*, γι' αυτό και στην Τερπ. λεγόταν *τρουβούδι*), ή από ένα μικρό σκοινένιο δίχτυ, γι' αυτό στη Νιγρ. λεγόταν και *νήμα*, ή από ένα μικρό συρμάτινο δίχτυ, που ήταν· και η καλύτερη· ο *τρουβάς* δυσκόλευε την ανάσα των ζώων με αποτέλεσμα αυτά να ιδρώνουν, ενώ το σκοινένιο δίχτυ χαλούσε εύκολα και δεν ήταν αποτελεσματική η προστασία των σπαρτών, [μύτ(η)].

μύτ(η), η· μύτη, αιχμή, προεξοχή, μουσούδα των ζώων, το ράμφος των πουλιών, ως παιχν. ήταν παρόμοιο με το *ματάκι*), μόνο που τη μπίλια την άφηναν από τη μύτη, [αρχ. μύτις > μσν. μύτη].

μυτίληνά, τα· πρόβατα με λεπτό σώμα, μεγάλη ουρά και μεγάλη απόδοση σε γάλα, [Μυτίληνη].

μυτούδα, η· υποκ. της λ. *μύτ(η)*, *φλουρίμι μυτούδης*, [μύτ(η)].

μύτους, ο· χτύπημα με τη μύτη του παπουτσιού, [μύτ(η)].

μύχλα, η· η ερωτιάρα, η λάγνα, *η μία ήταν μύχλα ρούσα*, (Ν.Π.γ' τρ. 14.7), [αρχ. μύχλος (=λάγνος), δεσ και αρχ. μύκλα].